

Technická univerzita v Liberci
Hospodářská fakulta

Studijní program: N6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Podniková ekonomika

VLIV DISKREČNÍCH OPATŘENÍ NA PŘÍJMOVOU STRÁNKU STÁTNÍHO ROZPOČTU

Influence of discretionary measures on state budget revenues

DP-HF-KEK-2009-11

JITKA KLINGEROVÁ

Vedoucí práce: PhDr. Ing. Pavla Bednářová, Ph.D. (KEK)

Konzultant: Ing. Jiří Veselka

Počet stran: 81

Počet příloh: 4

Datum odevzdání: 22.5.2009

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci, 9.5.2009

Anotace

Diplomová práce se zabývá reformou veřejných financí 2007 – 2010 a především jejím vlivem na příjmy státního rozpočtu a na ekonomickou aktivitu firem i jednotlivců. První část vymezuje pojmy státní rozpočet a veřejné příjmy ČR, druhá kapitola je věnována daním, jejich struktuře a daňovému výnosu. Je nesporné, že výše daní se přímo dotýká každého občana a ovlivňuje jeho jednání vedené ekonomickým zájmem - především maximalizací vlastního užitku. Možnosti státních zásahů pomocí fiskální a monetární politiky jsou definovány ve třetí části. Čtvrtá část se zabývá samotnou reformou veřejných financí, jejími důvody, cíli a jednotlivými kroky s důrazem na daňovou oblast. V poslední části se práce snaží zhodnotit reformní kroky v kontextu ekonomické reality České republiky a její dopady na státní rozpočet, firmy i jednotlivce. Přesnost závěrů je však značně ovlivněna probíhajícím ekonomickým cyklem, celosvětovou krizí, a recesí, do níž vkročila Česká ekonomika v posledním čtvrtletí roku 2008.

Klíčová slova

daň z přidané hodnoty, daň z příjmu fyzických osob, daň z příjmu právnických osob, diskreční opatření, fiskální politika, hospodářský růst, inflace, majetkové daně, monetární politika, nepřímé daně, příjmy státního rozpočtu, přímé daně, reforma veřejných financí, spotřební daně, státní rozpočet, úvěrové a neúvěrové veřejné příjmy, vestavěné stabilizátory, vládní dluh

Abstract

The thesis deals with public finance reform 2007 - 2010 and especially with its impact on state budget revenues and economic activity of companies and individuals. The first part defines the concepts of state budget and public revenue of the Czech republic, the second chapter is devoted to taxes, their structure and tax revenue. It is undisputed that taxation rates directly affect all citizens and influence their behaviour led by economic interests - especially by maximizing their own benefit. Possibilities of state intervention through fiscal and monetary policy are defined in the third section. The fourth part deals with the public finance reform itself, its reasons, objectives and individual measures with an emphasis on taxation. The last part of the thesis aims to evaluate the reform measures in the context of the economic reality of the Czech Republic and its impact on state budget, companies and individuals. However, accuracy of conclusions is significantly affected by the current economic cycle, global crisis and recession which the Czech economy entered in the last quarter of 2008.

Keywords

Discretionary measures, state budget, state budget revenues, fiscal policy, monetary policy, built-in stabilizers, government debt, public revenue in the form of public loans and others, direct taxes, indirect taxes, individual income tax, corporate income tax, property tax, excise taxes, value added tax, public finance reform, inflation, economic growth.

Obsah

Úvod.....	11
1 Státní rozpočet a veřejné příjmy ČR.....	12
1.1 Státní rozpočet.....	12
1.2 Veřejné příjmy v České republice.....	15
1.2.1 Úvěrové veřejné příjmy.....	16
1.2.2 Neúvěrové veřejné příjmy.....	16
2 Daňové veřejné příjmy.....	19
2.1 Přímé daně.....	21
2.1.1 Daně z příjmů.....	23
2.1.2 Majetkové daně.....	29
2.2 Nepřímé daně (spotřební).....	30
2.2.1 Selektivní daně ze spotřeby.....	31
2.2.2 Univerzální (všeobecné) daně ze spotřeby.....	35
2.3 Ostatní daňové příjmy.....	40
2.3.1 Pojistné na veřejné zdravotní pojištění.....	40
2.3.2 Pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.....	41
2.4 Rozpočtové určení jednotlivých daní.....	42
2.5 Daňový výnos.....	43
3 Nástroje makroekonomické politiky.....	44
3.1 Monetární politika.....	44
3.2 Fiskální politika.....	46

4	Reforma veřejných financí České republiky 2007–2010.....	52
4.1	Důvody reformy veřejných financí.....	52
4.2	Cíle reformy.....	53
4.3	Změny, které reforma přináší.....	54
4.3.1	Oblast přímých daní.....	54
4.3.2	Kroky reformy veřejných financí v oblasti nepřímých daní.....	61
5	Důsledky reformy.....	64
5.1	Dopady reformy na PO.....	64
5.2	Dopady reformy na OSVČ.....	66
5.3	Dopady reformy na zaměstnance.....	68
5.4	Změny DPH a její dopad na příjmy obyvatelstva.....	69
5.5	Změny DPH a její dopady na inflaci.....	70
5.6	Vliv reformy na SR a hospodářský růst.....	72
5.6.1	Původní očekávání spojená se zavedením reformy ..	72
5.6.2	Zhodnocení makroekonomické situace roku 2008.....	74
5.6.3	Makroekonomický výhled na rok 2009.....	76
5.6.4	Porovnání vývoje HDP a daňových příjmů.....	77
	Závěr.....	80

Seznam použitých zkratek a symbolů

a.s. - akciová společnost

b.c. – běžné ceny

CB – centrální banka

CPI (Consumer price index) – index spotřebitelských cen

ČNB – Česká národní banka

ČR – Česká republika

DPFO – daň z příjmu fyzických osob

DPH – Daň z přidané hodnoty

DPPO – daň z příjmu právnických osob

ECB – Evropská centrální banka

EU – Evropská unie

FO – fyzická osoba

FÚ – Finanční úřad

k.s. – komanditní společnost

OSVČ – osoba samostatně výdělečně činná

p.b. - procentní bod

PO – právnická osoba

předch. r. - předchozí rok

s.c. - stálé ceny

SF- státní fondy

SR - státní rozpočet

s.r.o. – společnost s ručením omezením

v.o.s. – veřejná obchodní společnost

VR - veřejné rozpočty

Seznam tabulek

Tab. 1.1 Bilance státního rozpočtu ČR v letech 1993-2008 (v mld. Kč)

Tab. 2.1 Přehled sazeb DPPO od roku 1993

Tab. 2.2 Vývoj výnosu základních typů daní v mld. Kč v letech 2005-2008

Tab. 5.1 Srovnání ekonomických ukazatelů inflace a úrokové míry v roce 2008

Tab. 5.2 Sazby ČNB

Tab. 5.3 Makroekonomické ukazatele české ekonomiky v letech 2005-2008

Tab. 5.4 Vývoj příjmu, výdajů a salda SR ČR 31.12. (mld. Kč)

Tab. 5.5 Porovnání daňových příjmů ČR a vývoje HDP

Tab. 5.6 Porovnání nejvýznamnějších daňových příjmů ČR

Seznam obrázků

Obr. 1.1 Vývoj bilance SR v letech 1993-2008

Obr. 1.2 Přehled typů veřejných příjmů v ČR

Obr. 2.1 Daně daňového systému ČR

Obr. 2.2 Skladba daňových příjmů v roce 2008

Obr. 2.3 Přímé daně v ČR

Obr. 2.4 Výnos majetkových daní v ČR v roce 2008

Obr. 2.5 Nepřímé daně v ČR

Obr. 2.6 Přehled spotřebních daní

Obr. 2.7 Podíl výnosu jednotlivých spotřebních daní na celkovém daňovém výnosu
spotřebních daní v ČR v roce 2008

Obr. 2.8 Druhy plnění z hlediska DPH

Obr. 2.9 Ekonomická činnost

Obr. 2.10 Plátcí DPH

Obr. 2.11 Předmět DPH

Obr. 2.12 Vývoj výnosu pojistného SP, příspěvku na státní politice zaměstnanosti a
veřejném zdravotním pojištění v letech 2005-2008

Obr.3.1 Lafferova křivka

Obr.3.2 Keynesiánská expanzivní fiskální politika

Obr.3.3 Dlouhodobý efekt fiskální expanze

Obr.3.4 Důsledky vládního dluhu

Obr.5.1 Pokles výše DPFO v závislosti na výši příjmu

Obr.5.2 Srovnání konkrétních daňových příjmů SR ČR v letech 2006-2008

ÚVOD

Tématem diplomové práce je vliv diskrečních opatření na příjmovou stránku státního rozpočtu a to především v souvislosti s reformou veřejných financí České republiky 2007 až 2010. Tato reforma si vytyčila za cíl ozdravit veřejné finance České republiky a to snížením mandatorních výdajů, zavedením poplatků za zdravotní péči a v oblasti přímých daní zmenšit solidaritní systém výběru daní zavedením rovné sazby daně z příjmu fyzických osob a stanovením maxima pro platbu sociálního a zdravotního pojištění. Cílem práce je zmapovat možnosti fiskální politiky vlády a posoudit vliv provedených reforem na výši vybraných daní v kontextu České republiky. Dále si práce klade za cíl zhodnotit vliv první části reformních daňových kroků na jednotlivé daňové skupiny obyvatelstva.

Teoretická část práce se zabývá státním rozpočtem, veřejnými příjmy ČR, jejich strukturou, problematikou jednotlivých daní, jejich podílem na příjmech ČR a nástroji makroekonomické politiky. Další část práce je věnována popisu samotné reformy veřejných financí 2007 až 2010, a to jak jejím důvodům a cílům, tak jednotlivým krokům. V závěrečné části práce budou zhodnoceny kroky reformy a jejich vliv na aktivitu firem i jednotlivců a příjmy státního rozpočtu a to především pro rok 2008.

Potřebu zreformování veřejných financí vyvolala především několikaletá nepřetržitá záporná bilance státního rozpočtu. Tato bilance se dostala do záporu v roce 1996 a k dokonalosti tuto politiku dovedly vlády v čele s ČSSD, kdy rozpočet dosáhl deficitu přes 100 mld. Kč, ačkoliv hospodářský růst i vývoj ekonomiky nabádaly spíše ke splácení státního dluhu. Reforma se stala nezbytnou proto, neboť dlouhodobý život na dluh a na úkor dalších generací není hospodářsky, politicky ani eticky přijatelný.

1. Státní rozpočet a veřejné příjmy ČR

1.1 Státní rozpočet

Státní rozpočet je základním článkem veřejných financí. Představuje účet vlády dané ekonomiky, na který během daného fiskálního roku přibývají příjmy a z něhož vláda realizuje své výdaje. Státní rozpočet má tři základní funkce:

- Alokační – souvisí s poskytováním produktů obyvatelstvu mimo tržní mechanismus zdarma, nebo jen za částečnou úplatu (např. vzdělávání, zdravotní péče, vojenská obrana, bezpečnost, apod.)
- Redistribuční – cílem je zmírnit sociální nerovnosti mezi obyvatelstvem. Pomocí daní stát odebírá soukromým ekonomickým subjektům část jejich důchodu a naopak přispívá transferovými platbami sociálně nejslabším skupinám obyvatel.
- Stabilizační – vede k utlumování cyklického vývoje ekonomiky, ke zmírnění důsledků tržního vývoje

Státní rozpočet má formu zákona, který navrhuje vláda a schvaluje parlament. Obsahuje odhad příjmů z různých zdrojů a rozdělení výdajů do různých kapitol. Jakmile je rozpočet schválen, je využití prostředků jednotlivých kapitol v kompetenci vlády, ministerstev a dalších institucí. Je vytvářen, rozdělován a používán především s využitím nenávratného a neekvivalentního způsobu rozdělování.

Typy rozpočtu

- Schodkový neboli deficitní rozpočet (výdaje jsou vyšší než příjmy)
- Vyrovnaný rozpočet (výdaje se rovnají příjmům)
- Přebytkový rozpočet (příjmy jsou vyšší než výdaje)

Rozpočtový deficit nebo přebytek je rozdíl mezi příjmy a výdaji státního rozpočtu v příslušném rozpočtovém období. Pokladniční schodek nebo přebytek rozpočtu vzniká v

průběhu rozpočtového období a vyplývá z časového nesouladu mezi běžnými příjmy a výdaji. Důsledkem schodkového rozpočtu může být ztráta efektivnosti ze zdanění, nahrazování kapitálu veřejným dluhem, zvyšování inflace a deformace importu v důsledku zahraniční zadluženosti. Ale lze jej také úspěšně použít k ovlivňování hospodářského cyklu a povzbuzení růstu ekonomiky.

Příjmy ze státního rozpočtu

- **Běžné (neinvestiční) příjmy**

⇒ **Daňové příjmy** (daně a cla)

⇒ **Nedaňové příjmy** (správní a soudní poplatky, odvody ČNB, přijaté úroky, přijaté sankce za porušení rozpočtové kázně, úhrady spojené s realizací státních záruk)

- **Kapitálové (investiční) příjmy** – z prodeje majetku, z prodeje akcií a majetkových podílů, příjmy z emisí obligací, splátky návratných finančních výpomocí, výnosy z majetkových účastí státu

- **Ostatní**

Výdaje ze státního rozpočtu

- **Transferové platby a subvence** – podpory domácnostem a firmám, přesun peněz od plátců daní k příjemcům plateb

- **Platby na úhradu půjček** – přímé půjčky od banky nebo ve formě prodeje státních obligací soukromým sektorem

Tab. 1.1 Balance státního rozpočtu ČR v letech 1993 – 2008 (mld. Kč)

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Príjmy	358	390,51	439,97	482,82	508,95	537,41	567,28	586,208
Výdaje	356,92	380,06	432,74	484,38	524,67	566,74	596,91	632,268
Balance	1,081	10,449	7,23	-1,562	-15,718	-29,330	-29,634	-46,060
Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Príjmy	626,22	705,04	699,67	769,21	866,49	923,32	1025,9	1064,57
Výdaje	693,92	750,76	808,72	862,89	922,85	1020,6	1092,3	1083,94
Balance	-67,698	-45,715	-109,05	-93,685	-56,36	-97,31	-66,39	-19,37

Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/St%C3%A1tn%C3%AD_rozpo%C4%8Det_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky#P.C5.99.C3.ADjmy

Fiskální deficit (schodek)

Fiskální deficit může být vnímán kladně (podpoří či snad dokonce nastartuje ekonomický růst) nebo také záporně (zadluží budoucí generace, krom dluhu je nutné splatit i jeho příslušenství – úroky). Abychom se mohli správně rozhodnout, zda daný deficit vnímat spíše kladně či záporně, musíme znát odpověď na následující otázky:

- Jaká je struktura deficitu?
- Jaké jsou jeho dopady na ekonomiku?

Rozdělení deficitu podle způsobu vzniku:

- strukturální deficit – vzniká jako výsledek permanentní expanzivní rozpočtové politiky
- cyklický deficit – odráží automatické změny ve výši daní a rozpočtových výdajů, ke kterým dochází v souvislosti s cyklickými výkyvy reálného produktu

Strukturální deficit

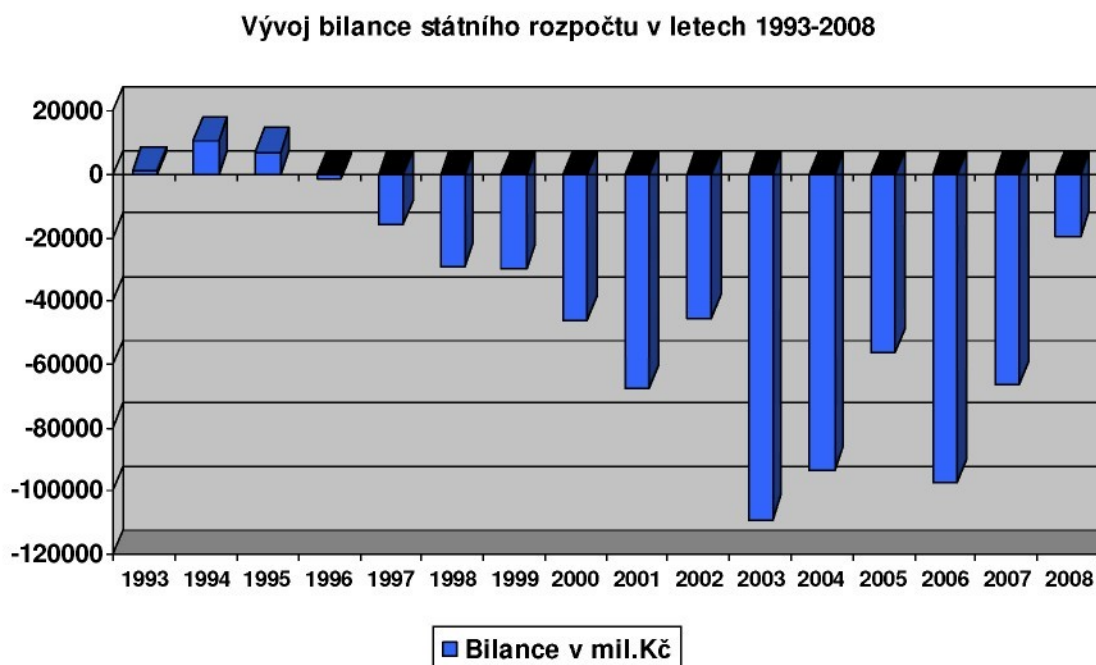
Schodek při potenciálním produktu. Příčinou strukturálního deficitu je politické rozhodnutí (vlády a parlamentu) mít vyšší státní výdaje než státní příjmy.

Cyklický deficit

Jeho vznik je způsoben poklesem HDP pod potenciální produkt. Příčinou cyklického schodku je výpadek daní a dalších příjmů, k němuž dochází v důsledku hospodářského

poklesu a tedy i poklesu důchodů domácností, zisků firem, obchodního obratu a dovozu. Zatímco příčiny strukturálního schodku jsou politické, příčiny cyklického schodku jsou ryze ekonomické. V praxi je ovšem obtížné přesně odlišit strukturální schodek od cyklického, protože je obtížné odhadnout, jak velký je vlastně potenciální produkt a nakolik se od něho skuteční HDP vzdaluje.

Obr. 1.1 Vývoj bilance státního rozpočtu v letech 1993-2008¹

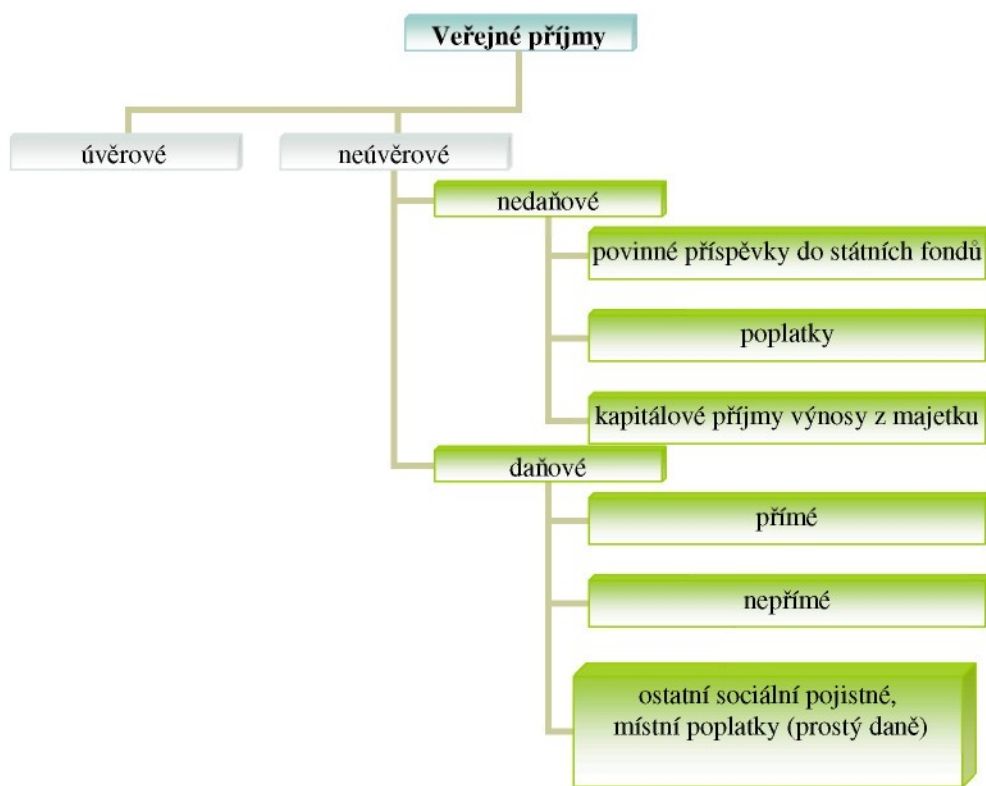
Pramen: http://cs.wikipedia.org/wiki/St%C3%A1tn%C3%AD_rozpo%C4%8Det_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky#P.C5.99.C3.ADjmy

1.2 Veřejné příjmy v České republice

Každý stát, aby mohl plnit své funkce (např. zajišťovat obranu a bezpečnost) potřebuje soustředit peněžní prostředky. Kvantitativně nejvýznamnějším veřejným příjmem jsou daně. Daně však nejsou jediným druhem veřejných příjmů.

¹ Přehled vládnoucích stran v období 1993-2008: 1993-1998 vláda ODS, 1999 úřednická vláda, 1999-2006 vláda ČSSD, 2006-2008 vláda ODS

Obr.1.2 Přehled typů veřejných příjmů v České republice

Pramen: Vančurová A., Láchová L., Daňový systém 2008 aneb učebnice daňového práva

1. 2. 1 Úvěrové veřejné příjmy

Stát jimi především doplňuje chybějící zdroje nebo financuje investiční akce s dlouhodobou společenskou návratností. Jedná se především o vydané státní a obecní cenné papíry, dále pak o půjčky včetně obecních a krajských.

1. 2. 2 Neúvěrové veřejné příjmy

Nedaňové veřejné příjmy

Nejvýznamnější složkou nedaňových veřejných příjmů jsou **kapitálové příjmy**, výnosy z kapitálových účastí a prodeje majetku státu.

Povinné příspěvky do státních fondů - ty subjekty povinně hradí jednotlivým fondům. Příkladem takového příspěvku je 1 Kč, která se platí z každého vstupného do kina. Příspěvek plyne do Fondu pro podporu a rozvoj české kinematografie.

Dalším druhem jsou **poplatky**, tedy platby za služby poskytované veřejným sektorem. Jsou protikladem daní v tom smyslu, že mají zprostředkovaný vztah k úhradě úkonu orgánu státní správy. Uvádí se, že poplatek se lze vyhnout, na rozdíl od daně. Setkáváme se především se **správními poplatky**. Např. při podání žádosti o vystavení cestovního pasu, je nutné uhradit poplatek za správní úkon – vystavení cestovního pasu. Prostřednictvím **soudních poplatků** přispívají zainteresované strany na úhradu soudní administrativy.

Zvláštním druhem poplatku je poplatek za užívání dálnic a silnic pro motorová vozidla, tzv. **dálniční známka**, který se hradí zakoupením nálepky, jež musí být vylepena na předním skle motorového vozidla, když se toto vozidlo pohybuje po dálnici nebo silnici pro motorová vozidla. Na tomto poplatku lze vhodně dokumentovat možnost vyhnout se jeho úhradě, stačí nepoužívat dálnice a silnice pro motorová vozidla. Dálniční známka také ilustruje účelovost poplatku, protože jejím zakoupením vzniká nárok na využití konkrétního veřejného statku, tj. dálnice.

V České republice mají poplatek v názvu také místní poplatky, přestože se fakticky jedná o daně ukládané na místní úrovni. Obce v současnosti mohou vybírat tyto místní poplatky:

- Poplatek ze psů
- Poplatek za lázeňský nebo rekreační pobyt
- Poplatek za užívání veřejného prostranství
- Poplatek ze vstupného
- Poplatek z ubytovací kapacity
- Poplatek za povolení k vjezdu s motorovým vozidlem do vybraných míst a částí měst
- Poplatek za provozovaný výherní hrací přístroj

- Poplatek za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů
- Poplatek za zhodnocení stavebního pozemku možností jeho připojení na stavbu vodovodu nebo kanalizace

Daňové veřejné příjmy

Jedná se o největší složku příjmů státního rozpočtu, proto jí bude věnována následující samostatná kapitola.

2. Daňové veřejné příjmy

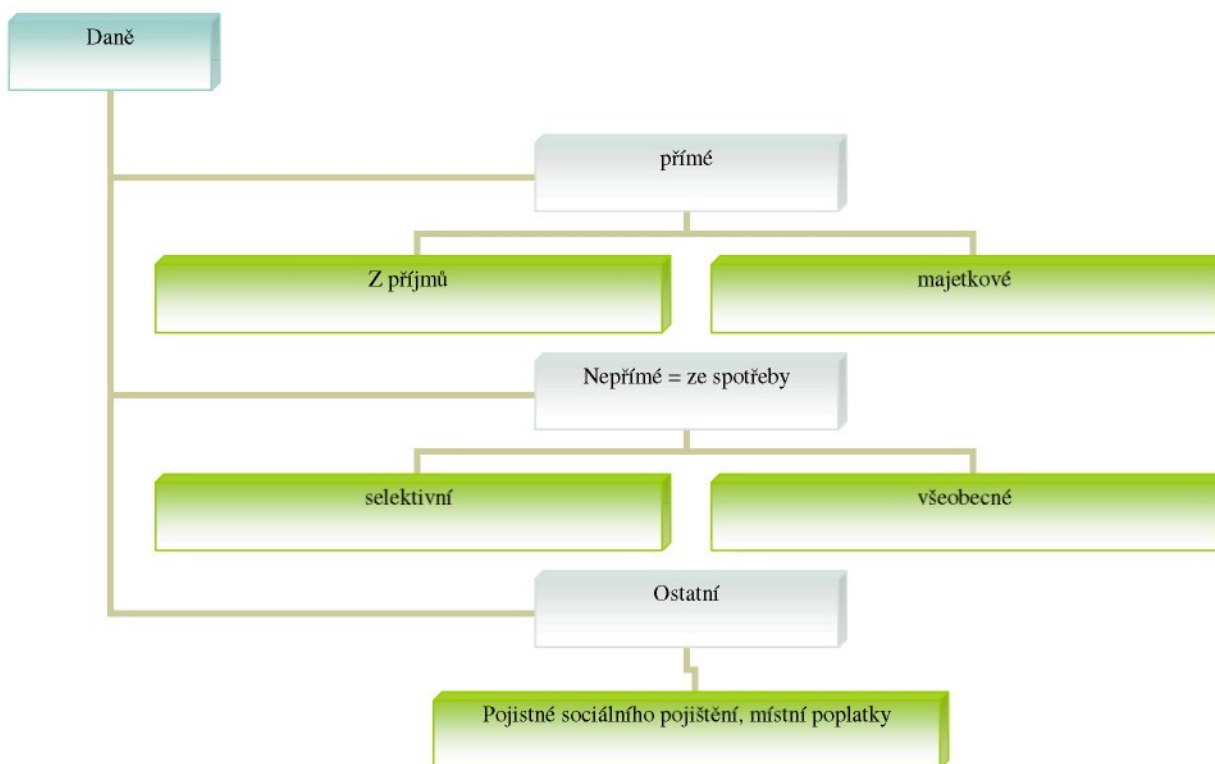
Daňový systém České republiky je souhrn všech daní, které se na území ČR vybírají.

Historicky byly daně rozděleny do dvou skupin na přímé a nepřímé. Přímé daně se vypočtou z předmětu daně poplatníka, který je zpravidla povinen také daň sám odvést. Nepřímé daně (až na výjimky) vybírá a odvádí jiná osoba než poplatník, z hlediska daňové techniky často není známa osoba, která daňové břemeno nese. Některé z daní v širším slova smyslu se ale do tohoto členění nevměstňují, jde zejména o pojistné sociálního pojištění.

Stát je zde hned v několika směrech tlaků:

- stát potřebuje vybrat co nejvíce peněz, aby mohl rozvíjet své aktivity,
- občané a firmy naopak chtějí odvádět co nejméně daní, aby jim zůstalo co nejvíce pro vlastní potřeby,
- řada daní je svázána s mezinárodním obchodem a pohybem kapitálu – zde jsou zase tlaky na stát, aby sjednotil své daně s ostatními zeměmi a podepsal s nimi dohody o zamezení dvojího zdanění,
- stát musí respektovat sociální únosnost daní,
- při konstrukci daňového systému musí stát zohledňovat i technická a ekonomická kritéria vybíratelnosti a vymahatelnosti daní.

Obr.2.1 Daně daňového systému České republiky

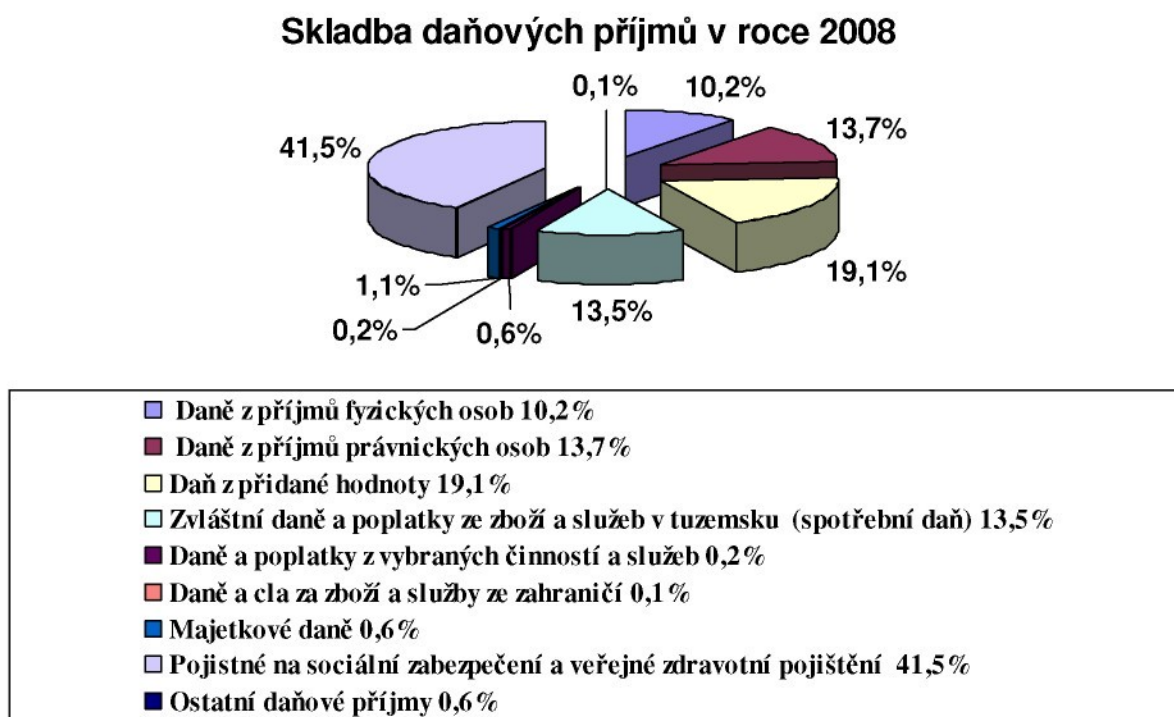
Pramen: Vančurová A., Láčová L., Daňový systém 2008 aneb učebnice daňového práva

Další charakteristikou daňového systému je popis daňového mixu. Ten vypovídá, jakému typu daní dává daný stát přednost a jaký potlačuje. Význam jednotlivých druhů daní se nejčastěji měří prostřednictvím podílu výnosu jednoho typu daní na celkovém daňovém výnosu.

Podíl přímých daní v daňových mixech v posledních desetiletích postupně klesá, a to na úkor zvyšování podílu daní nepřímých, které mají menší negativní účinky na ekonomickou aktivitu. To v posledních letech platí i pro ČR, což změny ve zdanění způsobené reformou veřejných financí České republiky 2007 – 2010² jen posilují.

² Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů

Obr.2.2 Skladba daňových příjmů v roce 2008

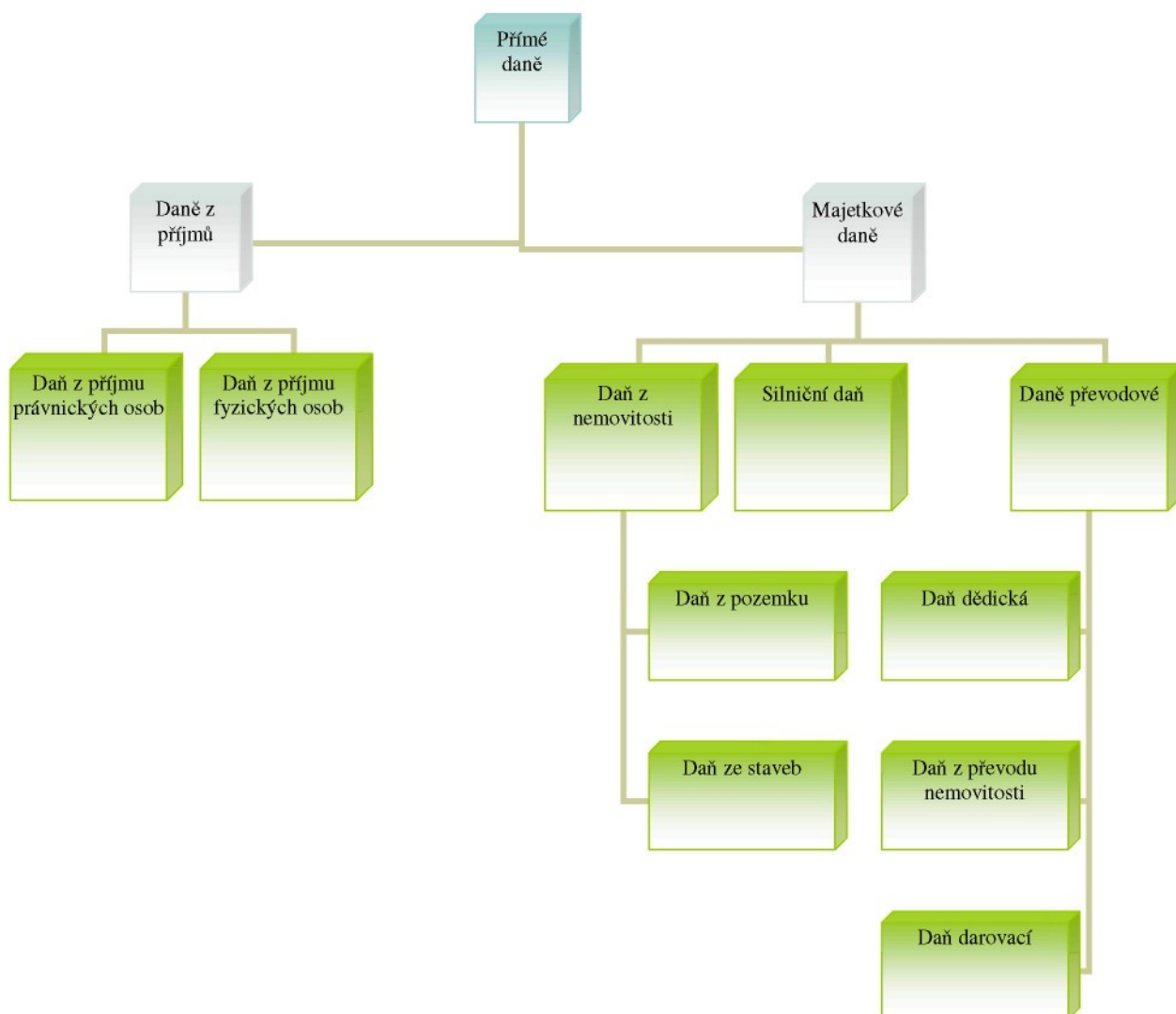
Pramen: Vančurová A., Láchová L., *Daňový systém 2008 aneb učebnice daňového práva*

2.1 Přímé daně

Přímé daně pro svoji adresnost a tím i optimálnější možnost využití sociálních prvků jsou velmi oblíbené. Na rozdíl od nepřímých daní, které se „schovají“ v cenách zboží, jsou přímé daně viditelnější, a tedy i více pocítovány. Přímé daně mohou lépe vyhovět daňové spravedlnosti, právě pro svoji adresnost a tím schopnost co nejlépe se přizpůsobit platební schopnosti jednotlivých subjektů. Mají však vyšší negativní účinky na nabídku práce (bude-li poplatníkovi část pracovního důchodu odňata ve formě daně, bude méně ochoten pracovat, raději využije volný čas, který mu tím vznikne) a úspory (zdanění úspor sníží užitek z nich plynoucí a poplatník třeba dá přednost spotřebě, tj. svůj důchod „projí“).

Nejvýznamnější z nich v posledních desetiletích jsou daně z příjmů neboli důchodové daně, které tvoří podstatnou část rozpočtových příjmů ve velké většině zemí.

Obr.2.3 Přímé daně v České republice

Pramen: Vančurová A., Láchová L., Daňový systém 2008 aneb učebnice daňového práva

2.1.1 Daně z příjmů

Daň z příjmů fyzických osob

Osobní důchodová daň je nezbytnou součástí každého moderního daňového systému. Podléhají jí veškeré zdanitelné příjmy jednotlivců. Konstrukce daně je složitá, a to hned z několika důvodů. Na tuto daň jsou kladeny nejvyšší požadavky, má zohlednit sociální postavení poplatníků, a tím umožnit redistribuci vytvořeného důchodu od osob s vyššími příjmy k osobám s nižšími příjmy. Svými konstrukčními prvky má přispět k tomu, aby se poplatník choval v souladu se stanovenými prioritami společnosti. K tomu se využívá osvobození od daně, odpočtů od základu daně, slev na dani atd.

V ČR podmínky DPFO i DPPO upravuje zákon č. 586/1992 Sb. - zákon o daních z příjmů. Základ daně z příjmů fyzických osob se rozpadá do pěti dílčích základů daně odpovídajícím hlavním druhům zdanitelných příjmů, z nichž nejdůležitější jsou příjmy ze závislé činnosti, tj. mzdy a obdobné příjmy. Základ daně se snižuje o nestandardní odpočty, tj. o určité druhy preferovaných výdajů. Sazba daně z příjmů fyzických osob byla mírně progresivní, ale od roku 2008 je už lineární ve výši 15% ze mzdy zvýšené o odvody sociálního a zdravotního pojištění odváděného zaměstnavatelem – tzv. super hrubá mzda.. Významnou roli v konstrukci daně hrají standardní slevy na dani, které při lineární sazbě zajišťují její progresivitu.

Část příjmů ale nevstupuje do jednotného základu daně (stejně je tomu i u právnických osob) a tvoří samostatné základy daně, které podléhají dani srážkou u zdroje (od roku 2008 je tato zvláštní sazba u rezidentů rovna sazbě pro obecný základ daně).

Poplatníci daně

Poplatníky daně z příjmu FO jsou všechny fyzické osoby. Dělíme je do dvou skupin. Na daňové rezidenty a nerezidenty.

Daňový rezident (tuzemec) je fyzická osoba, která má na území ČR bydliště. Daňovým rezidentem je však i osoba, která tu nemá bydliště, avšak na území ČR v průběhu kalendářního roku pobývá alespoň 183 dní – říkáme, že osoba se obvykle zdržuje na území ČR (za daňového rezidenta se nepovažuje osoba, která nemá na území ČR bydliště, ale zdržuje se převážně na území našeho státu, avšak účelem pobytu na území ČR je léčení nebo pobývá na území České republiky za účelem studia).

Daňový rezident má neomezenou daňovou povinnost a podléhá dani z příjmu FO svými celosvětovými příjmy, tedy jak příjmy z ČR, tak příjmy ze zahraničí.

Osoba, která není daňovým rezidentem, je daňovým nerezidentem (cizozemcem) a dani z příjmů FO podléhá jen příjmy ze zdrojů na území ČR. Nerezident má omezenou daňovou povinnost.

Předmět daně

Dani z příjmů FO podléhají veškeré příjmy FO s výjimkou příjmů, které nejsou jejím předmětem. Jde nejen o příjmy peněžní, ale také nepeněžní (oceněné zpravidla podle zákona o oceňování).

Mezi příjmy vyňaté z příjmu daně z příjmu FO patří zejména:

- Příjmy z dědictví (jsou předmětem daně dědické)
- Příjmy získané darováním s výjimkou darů v souvislosti se závislou činností a funkčními požitky nebo s podnikáním a jinou samostatnou výdělečnou činností (jsou předmětem daně darovací)
- Přijaté úvěry a půjčky

Příklady příjmů, které jsou od daně osvobozeny:

- Sociální příjmy, transfery
- Náhrady škody, pojistná plnění (nejedná-li se o škodu na majetku vloženém do podnikání)
- Některé příjmy z prodeje majetku
- Příjmy související se státní politikou bydlení

- Některé výhry

Příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky

(§ 6 odst.1 písm. a) zákona č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů)

Dílčí základ daně příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků se týká největšího počtu poplatníků, neboť v rámci něho se zdaňují mzdy a platy. Příjem ze závislé činnosti je „příjem ze současného nebo dřívějšího pracovněprávního, služebního nebo členského a obdobného poměru, v němž poplatník při výkonu práce pro plátce příjmu (tj. zaměstnavatele) je povinen dbát příkazů plátce“.

Odpovědnost za včasné a řádné plnění daňové povinnosti je ponechána na zaměstnavateli a zaměstnanec obdrží mzdu již po zdanění, resp. po odpočtu zálohy na daň. Jako důkaz významu zdanění příjmů ze závislé činnosti lze uvést, že více než tři čtvrtiny výnosu daně z příjmů FO připadají na zálohy na daň sraženou z příjmů ze závislé činnosti.

Příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti

(§ 7 zákona č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů)

Druhým nejvýznamnějším typem příjmů fyzických osob jsou příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti. Jde zpravidla o příjmy plynoucí z činnosti poplatníka, tentokrát však nezávislé. Poplatník, který má příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti, může tyto příjmy snížit o výdaje na jejich dosažení, zajištění a udržení. Příjmy z podnikání jsou příjmy z takových činností, které provádí podnikatel vlastním jménem a na vlastní účet.

Jsou to:

- Příjmy ze zemědělské výroby
- Příjmy ze živností
- Příjmy z jiného podnikání podle zvláštních předpisů
- Podíly společníků v.o.s. a komplementářů k.s. na zisku

Příjmy z kapitálového majetku

(§ 8 zákona č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů)

Zákon o daních z příjmů rozumí příjmy z kapitálového majetku, až na drobné výjimky, jen příjmy z držby finančního majetku, tj. běžné a nikoli kapitálové příjmy. Takové příjmy jsou považovány za příjmy z kapitálového majetku, i když plynou z majetku pořízeného z prostředků v obchodním majetku.

Převážná většina těchto příjmů ze zdrojů na území ČR tvoří samostatné základy daně a zdaňují se srážkou u zdroje. Jejich oddělené zdanění je vhodné vzhledem k tomu, že se jedná o frekventované, ale nevelké příjmy.

Příjmy z pronájmu

(§ 9 zákona č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů)

V dílčím základu daně příjmu z pronájmu jsou vždy příjmy z pronájmu nemovitostí, bytů nebo jejich částí, nebytových prostor a dále z pronájmu movitých věcí. Je-li však příjem z pronájmu movitých věcí jen příležitostný, potom se považuje za ostatní příjem dle § 10 zákona č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů.

Ostatní příjmy

(§ 10 zákona č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů)

Do dílčího základu daně ostatní příjmy patří všechny zdanitelné příjmy, které nebyly zachyceny v předchozích dílčích základech daně a netvořily v rámci výše uvedených druhů příjmů samostatné základy daně.

Ostatními příjmy zdaňovanými v dílčím základu daně jsou, mimo jiné, tyto příležitostné příjmy:

- Z pronájmu movitého majetku (například příjem z příležitostného pronájmu osobního vozidla)

- Z činnosti (tj. příjmy nahodilé, které nejsou považovány za podnikání a ani definovány jako samostatná výdělečná činnost),
- Příjmy ze zemědělské výroby, pokud se nejedná o podnikatele

Jestliže všechny tyto příležitostné příjmy ve svém souhrnu za zdaňovací období nepřesáhnou 20 000 Kč, pak jsou dle § 10/3 písm. a) zákona č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů osvobozeny od DPFO.

Daň z příjmů právnických osob

Daň z příjmů PO, kterou upravuje Zákon č. 568/1992 Sb., o daních z příjmů, může být nazývána i daň z příjmu korporací, je poměrně mladou daní v moderních daňových systémech. V posledních desetiletích se vedou na teoretické úrovni spory o to, zda je vůbec její existence vhodná nebo nutná. Vlastníky právnických osob jsou totiž ve svých konečných důsledcích vždy fyzické osoby, a proto by bylo možno tuto daň odstranit a ponechat zdanění příjmů právnických osob až na okamžik, kdy se tento příjem stane příjmem konečného vlastníka (podobně jsou zdaňovány příjmy veřejných obchodních společností, které se rozdělují jednotlivým společníkům před zdaněním). Ale vzhledem k jednodušší a především rychlejší formě výběru DPPO se tento názor těžko někdy prosadí.

Existenci daně z příjmů právnických osob lze odůvodnit třeba následujícím:

- Stanovit základ daně právnické osoby je jednodušší, a proto jsou lepší možnosti jeho kontroly
- Zdanění právnické osoby umožňuje mnohem dříve dopravit daň z příjmů do veřejného rozpočtu
- Právnická osoba má i své specifické cíle, které mohou být odlišné od cílů jejích vlastníků, a proto zdanění příjmů právnické osoby umožňuje ovlivňovat její chování společensky vhodným způsobem

Je určena pro všechny právnické osoby. Předmětem daně jsou veškeré příjmy z činností a z nakládání s majetkem a u nepodnikatelských subjektů potom zejména příjmy z činností

uskutečňovaných za účelem dosahování zisku. Sazba daně z příjmů právnických osob je lineární, ale odlišná od sazby daně z příjmů fyzických osob. U daně z příjmů právnických osob se v menší míře používají slevy na dani.

Poplatníci DPPO

Poplatníky daně z příjmu PO rozdělujeme podle:

- Sídla nebo vedení firmy na:
 - Daňové rezidenty
 - Daňové nerezidenty

nebo podle:

- Účelu založení nebo zřízení na:
 - Podnikatelský subjekt
 - Nepodnikatelský subjekt

Základ daně z příjmů PO

Je stanoven za zdaňovací období, kterým je u DPPO zpravidla kalendářní, popř. hospodářský rok. Základ daně se odvozuje od účetního výsledku hospodaření před zdaněním, je však upraven o několik nestandardních odpočtů dle zákona č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů.

Tab. 2.1 Přehled sazeb DPPO od r. 1993

rok	1993	1994	1995	1996- 1997	1998- 1999	2000- 2003	2004	2005	2006- 2007	2008	2009
sazba	45 %	42 %	41 %	39 %	35 %	31 %	28 %	26 %	24 %	21 %	20 %

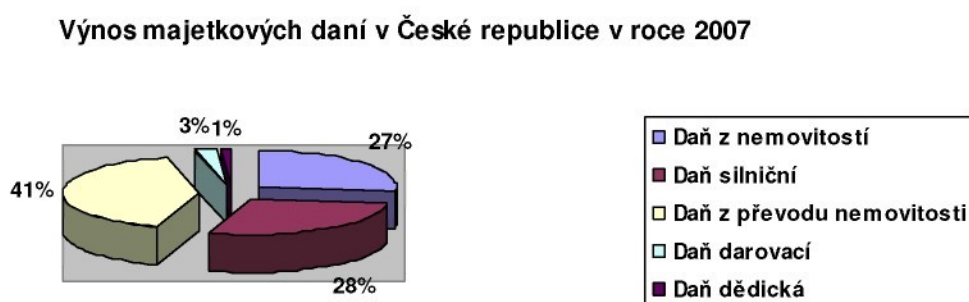
Pramen: Zákon č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů ve znění pozdějších předpisů

Daň z příjmů právnických osob je velmi důležitá z hlediska podnikatelských subjektů. Zejména nominální sazba této daně je často mezinárodně srovnávána a posuzuje se jako jeden z ukazatelů spolurozhodujících o zemi, ve které bude investováno.

2.1.2 Majetkové daně

Majetkové daně jsou jen doplňkovým daňovým příjmem. Rozeznáváme všeobecné a výběrové majetkové daně. Všeobecné daně z majetku se v daňových systémech používají jen málo. Naopak s daní z nemovitostí se setkáme ve všech zemích EU.

Obr.2.4 Výnos majetkových daní v České republice v roce 2008

Pramen: Vančurová A., Láchová L., Daňový systém 2008 aneb učebnice daňového práva

Daně z nemovitosti

Nemovitosti jsou oblíbeným předmětem majetkových daní již dlouho. Snad je to proto, že se nemovitosti špatně skrývají. Daně z nemovitostí se vybírají nikoli podle bydliště či sídla poplatníka, ale podle polohy nemovitosti, protože výnos daně z nemovitostí je příjmem obcí. Obce také mohou ovlivnit výši daně zvýšením, či snížením koeficientu potřebného pro výpočet daně. Daň z nemovitosti upravuje zákon č. 338/1992 Sb.. Zahrnují daň z pozemků a ze staveb.

⇒ Daň z pozemků

Daň z pozemků se vybírá ze zemědělské půdy, ze stavebních a ostatních pozemků. Základem daně je výměra pozemků v m² (u zemědělské půdy násobená průměrnou cenou půdy). Sazba daně je diferencovaná, především podle typu pozemku, a pevná.

⇒ Daň ze staveb

Základem daně ze staveb je skutečně zastavěná plocha staveb v m². Sazba daně je diferencovaná a pevná. Zvyšuje se s každým dalším nadzemním podlažím stavby. I když obě daně z nemovitostí mají odlišný předmět i techniku výpočtu, jsou pevně spojeny společným výběrem, a tak jejich výnos nelze od sebe rozlišit.

Daň silniční

Daň silniční má v posledních letech vyšší výnos než daně z nemovitostí. Hradí ji zpravidla provozovatelé motorových vozidel. Předmětem daně jsou silniční motorová vozidla, u osobních automobilů jen pokud jsou používána k výdělečné činnosti. Sazba daně je pevná a diferencovaná u osobních automobilů podle zdvihového objemu motoru a u užitkových vozidel podle celkové hmotnosti a počtu náprav. Daň silniční upravuje zákon č. 16/1993 Sb..

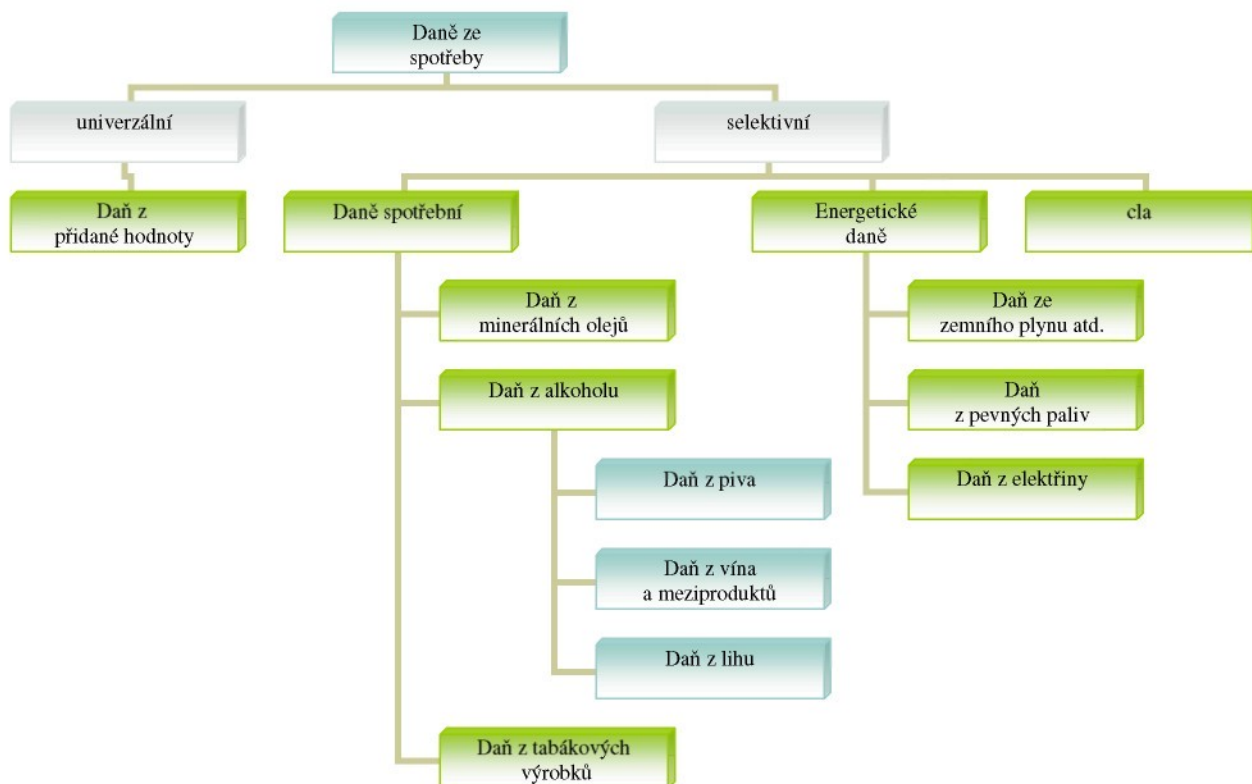
Daň dědická a darovací a z převodu nemovitostí

Daně dědická, darovací a z převodu nemovitostí jsou jednorázovými daněmi, které se vyměřují při bezplatném (u daně dědické a darovací) nebo i úplatném převodu majetku. Základem obou daní je hodnota převáděného majetku. Sazba daní je progresivní. Jejich význam z hlediska fiskálního výnosu je téměř zanedbatelný. Blízcí příbuzní jsou od roku 2008 od obou daní osvobozeni. Daň dědickou a darovací a z převodu nemovitostí upravuje zákon č. 357/1992 Sb..

2.2 Nepřímé daně (spotřební)

Nepřímými daněmi se tradičně nazývají daně, jejichž objektem je spotřeba. Také je rozdělujeme na všeobecné (univerzální) a selektivní.

Obr.2.5 Nepřímé daně v České republice

Pramen: Vančurová A., Láchová L., Daňový systém 2008 aneb učebnice daňového práva

2.2.1 Selektivní daně ze spotřeby

Daně ze spotřeby lze rozdělit na všeobecné a selektivní, nebo-li výběrové. Selektivní daně nejsou ukládány plošně, ale předmět daně je omezen jen na vybrané komodity. V našem daňovém systému se s těmito daněmi setkáme jednak ve formě cel, dále je takto zdaněna spotřeba pěti skupin vybraných výrobků – ty jsou potom předmětem spotřebních daní, a od roku 2008 jsou nově uvalovány také tzv. ekologické daně - energetické daně.

Pohyb zboží uvnitř EU nepodléhá clu ani celnímu dohledu. Nepřímé daně v zemích EU jsou nejdále v procesu harmonizace daňových systémů – stávají se součástí ceny zboží (služeb) a jejich výběr úzce souvisí s přechodem zboží přes hranice státu. Harmonizovány

jsou předměty daní i jejich sazby. Směrnicemi EU je pevně stanoveno, co povinně musí být předmětem spotřebních daní, a co naopak spotřebním daním podléhat nemůže. Pro jednotlivé skupiny zboží jsou zároveň stanoveny minimální sazby daně, jejichž výši již ČR splňuje.

Spotřební daně

Spotřební daně jsou výběrovými (selektivními) daněmi ze spotřeby, kterým podléhá 5 komodit zboží. Tento typ daní je upraven Zákonem č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních. Jedná se o daň z minerálních olejů, daň z lihu, daň z vína a meziproductů, daň z piva a o daň z tabákových výrobků. Předmětem daně je jejich výroba a dovoz. Základem daní je počet fyzických jednotek vyrobeného nebo dovezeného zboží.

Spotřební daně patří historicky mezi nejstarší daně a již od dob svého vzniku vždy představovaly významný zdroj příjmů pro státní pokladnu. Jsou, stejně jako DPH, daněmi nepřímými, svým pojetím se však od univerzální DPH v mnohém liší. Stát jimi cíleně zatěžuje prodej nebo spotřebu úzké skupiny výrobků. Důvodem jejich uplatnění je zejména přínos pro státní pokladnu. Jde přitom o velmi stabilní a dobře odhadnutelný zdroj díky nízké cenové a důchodové pružnosti poptávky u většiny výrobků, které této dani podléhají. Dále lze uvést důvody zdravotní nebo ekologické, neboť jde často o výrobky, jejichž spotřeba negativně ovlivňuje zdravotní stav obyvatelstva nebo nepříznivě působí na životní prostředí.

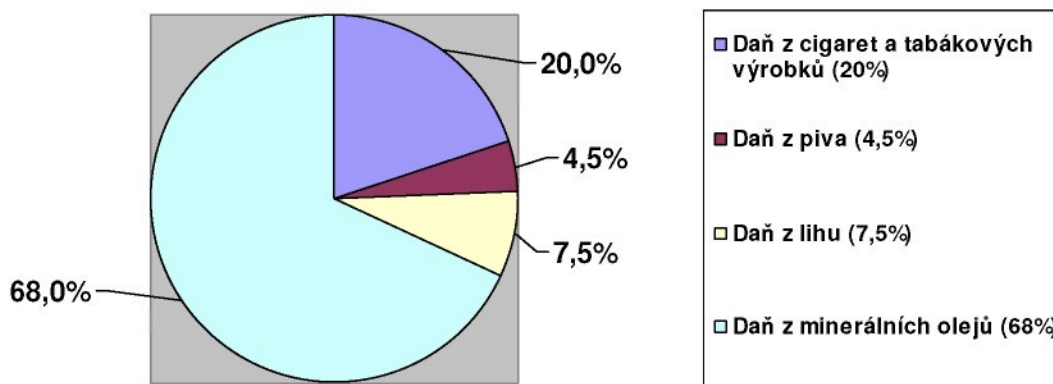
Obr.2.6 Přehled spotřebních daní

Pramen: Vančurová A., Láchová L., Daňový systém 2008 aneb učebnice daňového práva

Největší podíl na výnosu spotřebních daní má daň z minerálních olejů, která se na celkovém výnosu podílí přibližně dvěma třetinami a je také částečně zdrojem příjmů Státního fondu dopravní infrastruktury. Druhou výnosově významnou je daň z tabákových výrobků. Na tyto dvě daně soustředil stát pozornost z hlediska zmenšení prostoru pro daňové úniky a zvýšení možnosti daňové kontroly. V oblasti minerálních olejů se to projevuje barvením a značkováním vybraných (Topných olejů dodávaných s daní ve výši sazby motorové nafty. Při použití pro výrobu tepla se daň vrací.) minerálních olejů, u tabákových výrobků se používají tabákové nálepky, systém značení prostřednictvím kolkových nálepek byl zaveden také u lihovin. Naopak výnos daně z vína je zanedbatelný a nedosahuje ani 1% výnosu spotřebních daní, což je způsobeno nulovou sazbou daně na tichá vína.

Obr.2.7 Podíl výnosů jednotlivých spotřebních daní na celkovém daňovém výnosu spotřebních daní v ČR v roce 2008

Pramen: Vančurová A., Láchová L., Daňový systém 2008 aneb učebnice daňového práva

U spotřební daně zpravidla nenese daňové břímě výrobce nebo dovozce zboží (ten je pouze plátcem), ale konečný spotřebitel. Jsou vybírány jednorázově, většinou při uvedení do volného daňového oběhu, což je zejména prodej od výrobce konečnému spotřebiteli. Jde tedy o daň, která se uplatňuje pouze jednou. Spotřební daně jsou však zároveň součástí základu pro výpočet DPH, což jejich ekonomický dopad ještě zvyšuje.

Daně z energií

Od roku 2008 našly své místo v našem daňovém systému daně k ochraně životního prostředí, pro které se pomalu užívá název „daně z energií“. V současné době se jedná o tři daně, a to daň ze zemního plynu a některých dalších plynů (vztahuje se také na svítiplyn a vodní plyn), daň z pevných paliv a daň z elektřiny. Těmito daněmi se zatěžují dodávky energií konečnému spotřebiteli. Tyto daně specifikuje zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů s účinností od 1.1.2008.

Daně a cla za zboží a služby ze zahraničí

Clo je zvláštním neúvěrovým rozpočtovým příjmem. Svou podstatou představuje specifickou daň ze spotřeby. Jeho výběr nespadá do kompetence finančních úřadů, ale provádějí jej celní orgány, neboť je to povinná platba spojená s přechodem zboží přes hranice státu. V současné době se používají dovozní cla, která kromě fiskálního efektu (tj. přínosu pro státní pokladnu) sledují i podporu domácí produkce, resp. odvetná a reciproční opatření vůči celní politice jiných států. Význam cel v souvislosti s odstraňováním překážek pro volný pohyb zboží v mezinárodním měřítku postupně klesá. Evropská unie funguje samozřejmě jako celní unie s jednotnými celními předpisy, a tak clu podléhá pouze dovoz zboží ze států mimo Evropskou unii.

Pokud jde o techniku zdanění, pro spotřební daně a ekologické daně je typický daňový základ ve fyzikálních jednotkách a pevná sazba daně, naproti tomu celní hodnota je základem pro relativní sazbu cla. Celní hodnotu představuje skutečně placená cena zboží uvedená v korunách, nebo cena, která má být za zboží zaplacená. Sazba cla je v ČR vždy relativní, stanovená jako % ze základu daně. Zároveň je diferencovaná podle druhu a původu zboží.

2.2.2 Univerzální (všeobecné) daně ze spotřeby

Univerzální daně z prodeje jsou rovněž nazývány obratovými daněmi, neboť by měly být uloženy na celý obrat jednotlivých ekonomických subjektů a měly by postihovat všechny výdaje spotřebitelů.

Daň z přidané hodnoty

DPH je všeobecnou daní ze spotřeby moderního typu. Podléhá jí dodání zboží, poskytování služeb, převod nemovitostí a dovoz zboží ze třetích zemí. Sazba DPH je lineární a diferencovaná se dvěma úrovněmi ve výši základní sazby 19% a snížené sazby 9%.

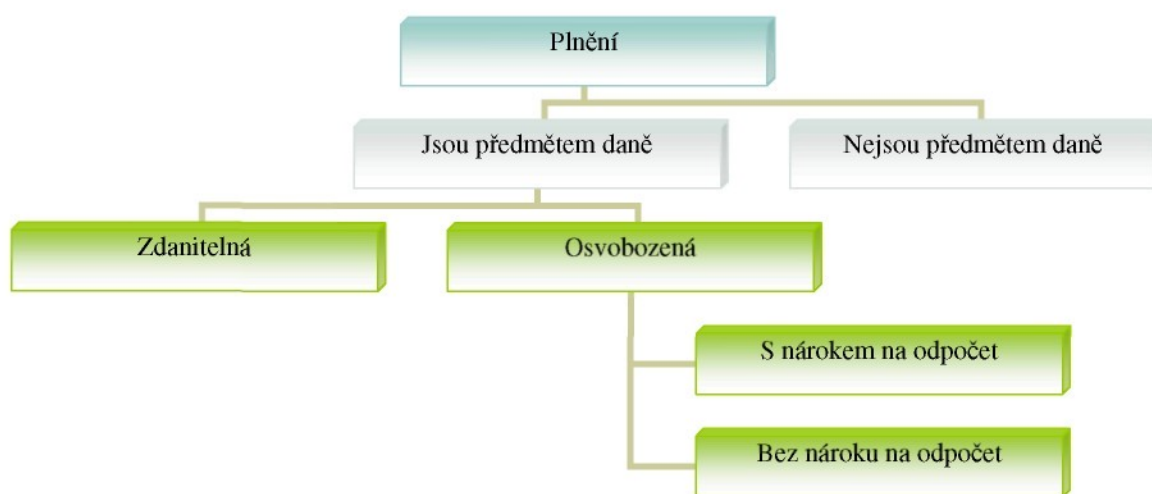
Základní myšlenkou fungování DPH je vybírání daně na každém stupni zpracování, avšak nikoli z celého obratu, ale pouze z toho, co bylo k hodnotě statku na daném stupni přidáno. Zdaňuje se tedy jen přidaná hodnota. Značným technickým problémem je zachycení toho, co nově vytvořenou hodnotu tvoří. Jsou to především náklady spojené s pracovní silou a zisková přírážka. Jednoznačné vymezení nově vytvořené hodnoty je však na úrovni jednotlivého daňového subjektu obtížné a velmi nákladné. Proto se zpravidla daňová povinnost u DPH stanovuje nepřímou. Každý subjekt je povinen zdanit svou veškerou produkci, tj. v ekonomice lze nakupovat jen s daní. Daňovému subjektu je však umožněno, aby daň, kterou odvede státu, mohl snížit o tu, kterou sám zaplatil v cenách nákupů pro svou produkci. Tento způsob výpočtu by teoreticky měl odpovídat dani vztažené na každém výrobním stupni k nově vytvořené hodnotě, i když pouze při hodnocení za delší období. Tuto daň upravuje zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty.

Základní pojmy související s DPH:

- Výstupy – v terminologii DPH je jimi nazýván prodej, daň z výstupu vybraná se nazývá daní na výstupu nebo také daňovou povinností
- Vstupy – nákupy pro produkci, daň v jejich ceně zaplacená je daní na vstupu. Lze ji nazvat také odpočtem daně

- Zdanitelné plnění – plnění, u kterého plátcí daně vzniká povinnost přiznat a odvést daň na výstupu
- Osvobozená plnění – plnění, která splňují definiční znaky předmětu daně, ale plátcé není povinen z nich odvádět daň, tj. uplatnit daň na výstupu
- Plátce daně – osoba povinná k dani, která je registrována k dani z přidané hodnoty v České republice
- Vlastní daňová povinnost – kladný rozdíl mezi výstupy a vstupy, které je plátcé daně povinen odvést
- Nadměrný odpočet - záporný rozdíl mezi výstupy a vstupy, které plátcé nárokuje na státu prostřednictvím FÚ

Obr.2.8 Druhy plnění z hlediska DPH

Pramen: Vančurová A., Láčková L., Daňový systém 2008 aneb učebnice daňového práva

Plnění, které je předmětem daně, musí splňovat následující znaky:

- Došlo k němu v rámci ekonomické činnosti a zároveň
- Místo plnění je v tuzemsku

Klíčovým pojmem pro určení předmětu DPH je ekonomická činnost. Typickým příkladem ekonomické činnosti je podnikání. Za ekonomickou činnost se považuje činnost výrobců, obchodníků, poskytování služeb, zemědělská výroba, soustavě vykonávané nezávislé činnosti a příjmy ze soustavného využití hmotného a nehmotného majetku (z pronájmu, poskytnutí licence atd.)

Obr. 2.9 Ekonomická činnost

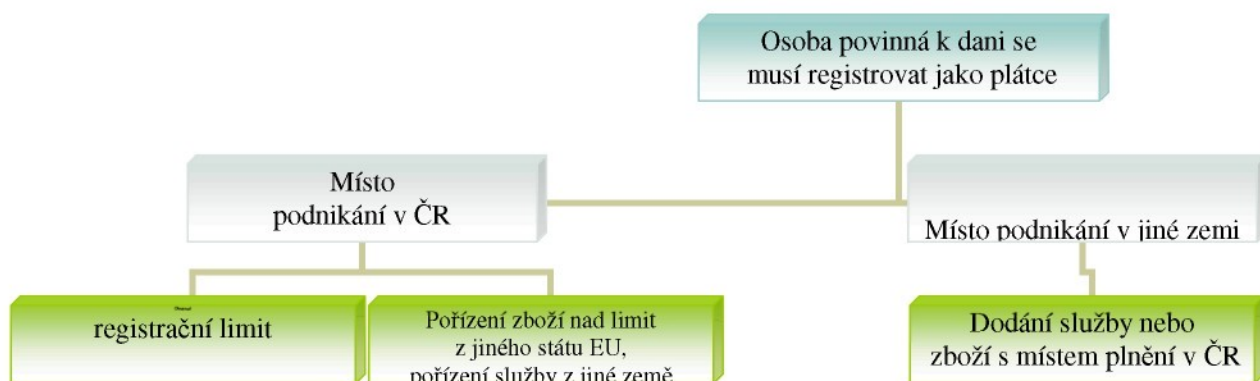
Pramen: Vančurová A., Láčková L., Daňový systém 2008 aneb učebnice daňového práva

Osoby povinné k dani a plátcí daně

Osobou povinnou k dani je každá osoba samostatně vykonávající ekonomickou činnost, ať už ji vykonává v ČR nebo v jiné zemi EU. Aby nedocházelo k nadměrným administrativním nákladům u drobných podnikatelů, jsou osoby s malým obratem osvobozeny od povinnosti uplatňovat daň na výstupu pomocí tzv. registračního limitu.

Registrační limit je nyní v ČR stanoven na 1,000.000,- Kč obrátu za 12 po sobě jdoucích kalendářních měsíců.

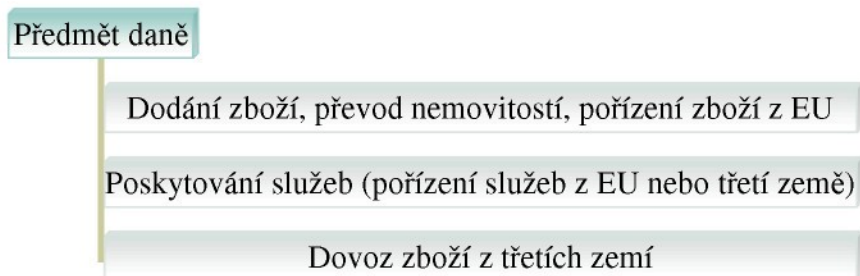
Obr.2.10 Plátcí daně z přidané hodnoty

Pramen: Vančurová A., Láčková L., Daňový systém 2008 aneb učebnice daňového práva

Mimo běžná plnění probíhající na území ČR, je nutné bedlivě sledovat veškeré aktivity firmy ve vztahu k zemím EU a ostatním zemím označovaným jako zahraničí. Většina z těchto plnění jsou předmětem DPH:

Obr.2.11 Předmět daně z přidané hodnoty

Pramen: Vančurová A., Láchová L., Daňový systém 2008 aneb učebnice daňového práva

Vysvětlení pojmů:

Zboží – movité věci

Dodání zboží – převod práva nakládat se zbožím jako vlastník, nejčastěji za úplatu

Plnění – vše, co by mohlo být předmětem daně

Předmět daně – zahrnuje plnění zdanitelná a osvobozená

Zdaňovacím obdobím DPH je kalendářní čtvrtletí, pokud obrat plátce za předchozí kalendářní rok nedosáhl 10,000.000,- Kč, přesáhl-li pak je zdaňovacím obdobím kalendářní měsíc. Plátce daně, který za předchozí kalendářní rok dosáhl částky alespoň 2,000.000,- Kč, může si zvolit zdaňovacím obdobím kalendářní měsíc.

Z hlediska plnění státního rozpočtu je DPH jedna z nejdůležitějších daní. Více do rozpočtu přináší pouze výběr sociálního a zdravotního pojistného.

2.3 Ostatní daňové příjmy

Ostatní daňové příjmy nelze vždy jednoznačně přiřadit k přímým nebo nepřímým daním. Většina z nich má spíše doplňkový charakter, ale nalezneme mezi nimi i nejvydatnější typ daní v ČR.

Specifické postavení mezi daněmi má obecně pojistné na sociální pojištění, které, plyne-li do veřejného rozpočtu nebo státních fondů, splňuje všechny atributy daně. Takovou pozici v českém daňovém systému má pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Pojistné na veřejné zdravotní pojištění má také charakter veřejného příjmu, i když plyne zdravotním pojišťovnám.

2.3.1 Pojistné na veřejné zdravotní pojištění

Je odváděno zaměstnavateli za své zaměstnance, a to tak, že jedna třetina pojistného se sráží z hrubého příjmu zaměstnance a zbývající část hradí zaměstnavatel. Toto pojistné hrazené za zaměstnance je uznaným daňovým nákladem (výdajem) zaměstnavatele.

Vyměřovacím základem je v zásadě hrubá mzda očištěná o některé příjmy. Vyměřovací základ pojistného na veřejné zdravotní pojištění je od roku 2008 u veřejného zdravotního pojištění širší než u sociálního zabezpečení. Sazba pojistného je lineární a jednotná.

Pojistné na veřejné zdravotní pojištění hradí i osoby, které mají příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti, zákony o pojistném je nazývají osobami samostatně výdělečně činnými. Toto pojistné hradí i celá řada dalších osob za něž neodvádí pojistné stát. Jedná se o osoby bez zdanitelných příjmů – pojišťovnami zvané samoplátcí. Tuto problematiku upravuje Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění.

2.3.2 Pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti

Toto pojistné představuje jednu platbu, ve které je obsaženo pojistné na nemocenské pojištění, pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti – viz. Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

Pojistné za zaměstnance opět odvádějí zaměstnavatelé, vyměřovacím základem jsou příjmy osob, které zakládají účast na nemocenském pojištění zaměstnanců, některé příjmy se do vyměřovacího základu nezahrnují. Zhruba jednu čtvrtinu pojistného sráží zaměstnavatel z hrubého platu zaměstnance a zbytek opět hradí zaměstnavatel za své zaměstnance a tvoří jeho daňový náklad (výdaj).

Vyměřovací základ u osob samostatně výdělečně činných je totožný s vyměřovacím základem pojistného na veřejné zdravotní pojištění. Osoby samostatně výdělečně činné hradí povinně pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. K nemocenskému pojištění se přihlašují dobrovolně.

Obr.2.12 Vývoj výnosu pojistného SP, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a veřejného zdravotního pojištění v letech 2005-2008

Pramen: Vlastní tabulka (údaje z www.czso.cz/CSU)

2.4 Rozpočtové určení jednotlivých daní

Daně se nevybírají samoučelně. Stávají se součástí příjmů veřejných rozpočtů. Pro rok 2008 toto určuje Zákon č. 360/2007 Sb., o státním rozpočtu ČR na rok 2008. Veřejných rozpočtů je celá řada. Práce se bude dále věnovat daňovému určení jednotlivých daní.

Převodové daně a cla plynou výhradně do centrálního rozpočtu, to je samozřejmě z hlediska daňového určení nejjednodušší. Naproti tomu výnos daně z nemovitosti je výhradním příjmem rozpočtů obcí. Takovou daň označujeme jako svěřenou, protože ji někdo jiný vybírá (FÚ) a někomu jinému plyne (obcím).

U nejvýnosnějších daní platí, že se o jejich výnos dělí státní rozpočet s obecními a krajskými rozpočty. Na výnosu daně z příjmu PO a DPH se obce podílejí určitým procentem (20,59%), to platí i pro kraje, jejichž podíl je podstatně nižší (3,1%). Nejsložitější je rozdělení daně z příjmů FO. Tato daň se rozděluje podle více kritérií. O daních, jejichž výnos se dělí mezi jednotlivé stupně rozpočtů, se mluví jako o sdílených daních.

Spotřební daně plynou do státního rozpočtu, jen část daně z minerálních olejů přísluší Státnímu fondu dopravní infrastruktury. Tomuto fondu náleží i výnos daně silniční. Daně z energií plynou rovněž do státního rozpočtu.

Pojistné na sociální zabezpečení se shromažďuje na zvláštním účtu státního rozpočtu, pojistné na veřejné zdravotní pojištění vybírají zdravotní pojišťovny a toto pojistné je jejich výnosem, i když se mezi nimi navzájem přerozděluje přes zvláštní fond.

2.5 Daňový výnos

Tab.2.2 Vývoj výnosu základních typů daní v mld. Kč v letech 2005 - 2008

P Ř Í J M Y	Skutečnost 2005	Skutečnost 2006	Skutečnost 2007	Skutečnost 2008
Daně z příjmů fyzických osob	94,77	91,59	102,14	94,96
Daně z příjmů právnických osob	100,27	95,47	114,75	127,17
Daň z přidané hodnoty	146,82	153,52	166,63	177,82
Zvláštní daně a poplatky ze zboží a služeb v tuzemsku (spotřební daň)	103,63	112,56	131,59	125,54
Daně a poplatky z vybraných činností a služeb	4,98	5,26	5,43	5,46
Daně a cla za zboží a služby ze zahraničí	1,25	1,22	1,44	2,20
Majetkové daně	8,11	8,52	10,58	10,41
Pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a veřejné zdravotní pojištění	311,18	333,70	367,14	385,50
Ostatní daňové příjmy	0,60	1,07	0,96	0,84
Celkem přímé daně	771,62	802,89	900,65	929,89

Pramen: Vlastní tabulka (údaje z www.czso.cz/CSU)

Dá se říci, že v dnešní době se postupně snižuje podíl přímých daní a zvyšuje podíl daní ze spotřeby. Maximální zájem je na snižování podílu daně z příjmů právnických osob, nejistý je rovněž osud některých majetkových daní. Velmi citlivá je pozice pojistného sociálního pojištění.

3. Nástroje makroekonomické politiky

Nástroje makroekonomické politiky jsou fiskální a monetární politika. Měnová a fiskální politika provádějí makroekonomickou regulaci současně, je tedy důležitá jejich kombinace. Makroekonomická regulace je zaměřena na řízení agregátní poptávky a ovlivňování struktury produktu.

Řízení agregátní poptávky

Obvykle je preferována fiskální expanze (zvyšuje výdaje, nebo snižuje daně). Její účinnost může být zesílena expanzivní měnovou politikou, přičemž je minimalizován efekt vytěšňování. V případě fiskální restrikce a poklesu úrokové sazby by restriktivní měnová politika tento pokles brzdila. Potřeba přizpůsobení měnové politiky danému typu fiskální politiky se zesiluje v ekonomice s volně pohyblivými měnovými kursy.

Ovlivňování struktury produktu

Východiskem je zde předpoklad, že měnová politika stimuluje výdaje citlivé na úrokovou sazbu, zejména soukromé investiční výdaje. Např. expanzivní měnová politika spolu s restriktivní fiskální politikou umožní pokles úrokové sazby a tím i růst soukromých investičních výdajů. Naopak expanzivní fiskální politika v podobě růstu transferových plateb domácnostem spolu s měnovou restrikcí umožní zvýšení podílu spotřebních výdajů domácností při poklesu soukromých investičních výdajů.

3.1 Monetární politika

Monetární, nebo-li peněžní politika představuje skupinu nástrojů a opatření, díky nimž zpravidla centrální banka nebo jiná peněžní autorita dané země:

- Kontroluje množství peněz v oběhu
- Ovlivňuje dostupnost peněz
- Upravuje cenu peněz, tzn. Úrokové sazby a výši směnného kurzu

Dlouhodobým cílem monetární politiky je stabilita a růst domácí ekonomiky. Centrální banka využívá při realizaci monetární politiky :

- **Nepřímé nástroje** – CB na finančních trzích vystupuje v pozici běžného tržního subjektu a provádí operace na volném trhu (nákup nebo prodej domácí měny za měnu zahraniční, nebo za cenné papíry, obligace apod.), nebo má možnost tyto trhy regulovat stanovením výše minimálních rezerv a základních úrokových měr. Nepřímé nástroje představují v současné hospodářské praxi skupinu nejčastěji užívaných opatření.
- **Přímé (administrativní) nástroje** – jedná se o netržní zásahy do fungování ekonomiky v podobě stanovení tzv. úvěrových limitů (max. objem úvěrů, které mohou komerční banky poskytnout), omezení objemu úvěrů, které CB poskytuje komerčním bankám, administrativní omezení přílivu nebo odlivu kapitálu ze zahraničí, stanovení max. výše úrokových sazeb, apod.. Přímé nástroje monetární politiky využívají CB jen výjimečně.

S pomocí výše uvedených nástrojů může CB realizovat buď expanzivní nebo restriktivní monetární politiku.

- **Monetární expanze** – CB přijímá taková opatření peněžní politiky, že reálná nabídka peněz v ekonomice roste rychleji než poptávka po nich.
- **Monetární restrikce** - CB přijímá taková opatření, díky nimž roste reálná nabídka peněz v dané zemi pomaleji než reálný produkt, nebo dokonce reálná nabídka peněz klesá.
- **Neutrální monetární politika** – růst reálného produktu je přesně kopírován růstem reálné nabídky peněz.

3.2 Fiskální politika

Fiskální politika spočívá ve stanovení úrovně zdanění a výdajů k ovlivnění makroekonomické výkonnosti. Touto politikou má být ovlivňována ekonomika, regulován její chod a alespoň částečně odstraňovány negativní vlivy, které v ekonomice působí. Ke svému fungování používá fiskální, tedy rozpočtová politika několik nástrojů - především daňovou soustavu a státní rozpočet.

Cílem fiskální politiky je ovlivňovat nabídku peněz v ekonomice a agregátní poptávku a tím pak nepřímo působit na cenovou hladinu a míru nezaměstnanosti.

Možnosti ovlivňování:

- z hlediska výdajů státního rozpočtu (státních nákupů a transferů) - podílí se na tvorbě HDP, stanovuje rozsah veřejného a soukromého sektoru
- z hlediska příjmů státního rozpočtu (daně) - daně omezují důchody obyvatelstva, napomáhají stanovovat ceny, ovlivňují motivace a chování firem a jednotlivců

Opatření fiskální politiky na změny struktury výdajové nebo příjmové strany státního rozpočtu mohou mít charakter jednorázových záměrných opatření nebo se může jednat o opatření dlouhodobá, působící samočinně. Jednorázová záměrná opatření jsou vědomým působením na dosažení stanovených makroekonomických cílů, jedná se o opatření diskreční. Jsou to zejména jednorázové změny v soustavě daní a změny daňových sazeb, a ve výdajích státního rozpočtu.

V případě dlouhodobých opatření se jedná o opatření, která po jejich zabudování do systému působí proticyklicky samočinně. Jsou to tzv. vestavěné stabilizátory a patří mezi ně zejména progresivní důchodové daně, dávky v nezaměstnanosti a pojištění v nezaměstnanosti. Proticyklické působení vestavěných stabilizátorů funguje však za podmínky alespoň relativně stabilní cenové hladiny. Není-li splněn tento předpoklad, pak proticyklický efekt mizí a mění se v opak, efekt procyklický. To je případ stagflace, při níž reálný důchod klesá za současného růstu cenové hladiny.

Typy fiskální politiky:

- **expanzivní** – působí na zvyšování agregátní poptávky - snížením čistých daní, nebo zvýšením vládních nákupů
- **restriktivní** – působí na snížení agregátní poptávky - zvýšením čistých daní nebo snížením vládních nákupů

Nástroje fiskální politiky

- **Záměrná opatření - diskreční politika** - jednorázová rozhodnutí příslušných orgánů o změně daňových sazeb, změně ve struktuře výdajů státního rozpočtu a ve výši jednotlivých položek rozpočtových výdajů
- **Vestavěné stabilizátory** - po zavedení působí v hospodářství automaticky a nevyžadují žádná další rozhodnutí státních orgánů. Jejich úkolem je napomáhat trhu zajistit efektivní využití výrobních zdrojů a podpořit přiblížení skutečně vyrobeného produktu potencionálnímu.

Vestavěnými stabilizátory mohou být:

- stabilní daňová soustava
- pojistné sociálního zabezpečení
- státem garantovaný výkup zemědělské produkce
- subvence k cenám zemědělské produkce

Vliv vládních výdajů a daní na ekonomickou aktivitu

Vliv daní a vládních výdajů má velký vliv na ekonomickou aktivitu a to jak na straně agregátní nabídky tak poptávky.

Vliv vládních výdajů:

Společně s růstem vládních výdajů roste i agregátní poptávka nikoliv však ve stejném, ale ve větším rozsahu. Příčinou je multiplikační efekt rozpočtových výdajů.

Multiplikátor státních výdajů

Multiplikátor státních výdajů (jednoduchý investiční multiplikátor) udává, o kolik se zvýší produkt, jestliže se státní nákupy výrobků a služeb zvýší o 1 korunu. .

$$k1 = 1 / (1 - mpc) = 1 / mps$$

mpc - mezní sklon ke spotřebě

mps - mezní sklon k úsporám

Vliv snížení daní:

Zde je vliv jak na poptávku (dochází k zvětšení disponibilního důchodu - budou zvýšeny i výdaje na spotřebu) tak nabídku (podnítí více podnikání, menší náklady znamenají větší čisté zisky). Je zde určitá hranice, kdy lidé se cítí již tak bohatí, že místo práce volí více volného času. Daňová reforma vyvolá posun na obou stranách tržního mechanismu.

Pokles daní vyvolá dva procesy:

- Část nových příjmů bude použita na spotřebu a část na úspory které nejsou součástí agregátní poptávky.
- Dodatečné příjmy domácností nebo firem vyvolané snížením daní a které se přemění v investiční nebo spotřební výdaje mají multiplikační efekt.

Daňový multiplikátor

Čisté daně i státní nákup působí na agregátní poptávku - mají multiplikační efekt. Multiplikační účinek snížení daní má menší efekt než multiplikační efekt státních výdajů, neboť investice se projeví ve výdajích celým svým objemem, daně pouze částí, která je hrazena ze spotřebních výdajů. Udává o kolik se zvýší produkt, jestliže se investiční a státní výdaje (společně) zvýší o jednotku.

$$k2 = 1 / (1 - mpc * (1 - r))$$

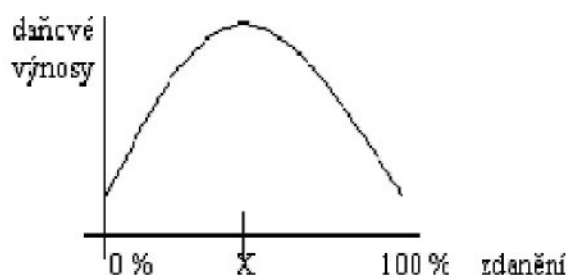
r - míra zdanění

mpc - mezní sklon ke spotřebě

Výše daňových výnosů

Při stanovení výše daní se musí uvažovat i o velikosti výnosu. Mezi mírou zdanění a výší daňových příjmů z důchodových daní do státního rozpočtu neexistuje lineární závislost. Existuje hranice daňové sazby, při které již dalším zdaněním výnosy klesají. Tuto závislost ilustruje Lafferova křivka.

Obr.3.1 Lafferova křivka

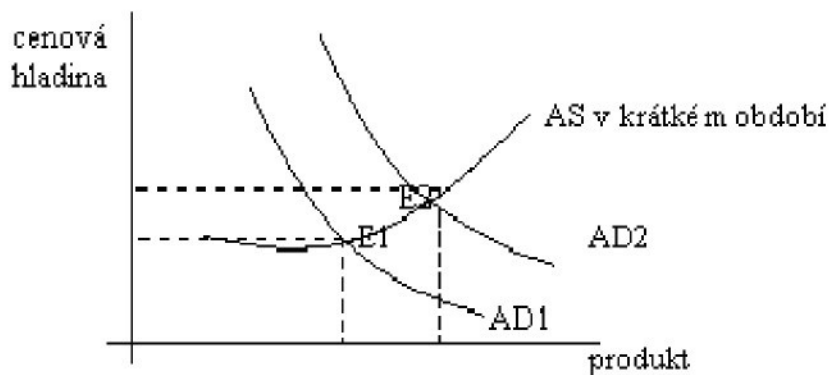
Pramen: Kraft J., Bednářová P. Ekonomie, teorie a příklady

Daňové zatížení od bodu X do 100% představuje pro tvůrce hospodářské politiky tzv. zakázané pásmo, neboť nadměrná daňová zátěž může vést ke stagnaci, nebo dokonce hospodářské recesi. Od bodu X začnou úspěšné firmy i movitější domácnosti vyhledávat tzv. daňové ráje - ekonomiky s nižším zdaněním, nebo se ze země vystěhují.

Keynesiánská expanzivní fiskální politika:

Hlavním cílem je usměrňování produktu, zaměstnanosti a cenové hladiny.

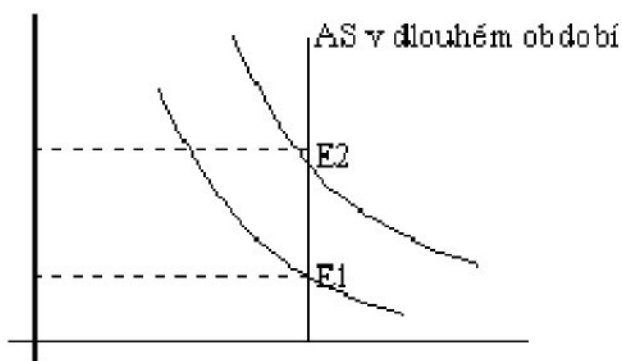
Obr. 3.2 Keynesiánská expanzivní fiskální politika

Pramen: Kraft J., Bednářová P. Ekonomie, teorie a příklady

Výchozí situace se vyznačovala nízkým produktem a vysokou nezaměstnaností. Vláda tuto situaci stimulovala využitím naakumulovaných nevyužitých úspor a tím doplnila nedostatečnou agregátní poptávku

Obr. 3.3 Dlouhodobý efekt fiskální expanze

Pramen: Kraft J., Bednářová P. Ekonomie, teorie a příklady

V případě dlouhodobé expanzivní (restriktivní) fiskální politiky projevující se pouze ve změně agregátní poptávky by došlo k neustálému navracení zaměstnanosti na úroveň plné zaměstnanosti a produktu na úroveň potenciálního produktu a výsledkem by byla pouze změna cenové hladiny.

Některé negativní důsledky fiskální politiky:

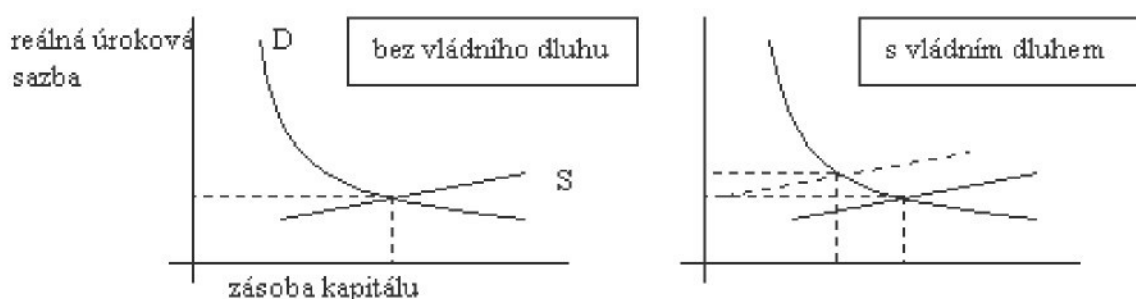
- Alternativním zdrojem financování rozpočtového deficitu je růst peněžní zásoby tím, že centrální banka na otevřeném trhu nakupuje vládní cenné papíry, emitované vládou, pro krytí potřeb zmíněné fiskální expanze. Dochází k monetizaci rozpočtového deficitu.
- Značnou nejistotu v účincích fiskální politiky způsobují časová zpoždění - jde zejména o výrazné vnitřní zpoždění v případě diskreční expanzivní politiky.
- Efekt vytěšňování (vytlačování) - růst produktu v důsledku fiskální expanze je doprovázen protichůdným pohybem, tedy část výdajů je vytěsněna růstem úrokové sazby. Dochází přitom ke změně struktury produktu (např. roste podíl vládních nákupů, klesá podíl soukromých investičních výdajů to má dopad na ekonomický růst).

- Dalším problémem (hlavně keynesiánské fiskální politiky) je že stimulační vliv této politiky na zaměstnanost a produkt je obvykle doprovázen rozpočtovým deficitem a následně rostoucím veřejným dluhem.

Ekonomické důsledky vládního dluhu

- **potřeba obsluhovat vnější dluh** - Vnitřní dluh dluží země svým vlastním občanům - nepředstavuje žádné těžké břemeno. Vnější dluh - země dluží cizincům, břemeno dluhové služby z vnějšího dluhu představuje snížení spotřebních možností země. Vyplácení vnějšího dluhu vyžaduje vývozní přebytek, což může být pro některé země velice obtížné.
- **ztráty efektivity ze zdanění způsobené placením úroků a jistin**
Vnitřní dluh vyžaduje úrokové platby držitelům obligací, proto musí být vybírány daně. Ale i tehdy jsou-li zdanění stejní lidé a platí-li v průměru totéž množství, které dostávají v podobě úroků, budou stále existovat deformační vlivy na pobídky, které jsou nevyhnutelně spojené s jakýmkoli daněmi.
- **nahrazování kapitálu veřejným dluhem** – Nastává, jestliže lidé drží raději aktiva založená na veřejném dluhu než na kapitálu) Nejvýznamnějším důsledkem velkého veřejného dluhu je, že vytlačuje ze zásoby bohatství národa kapitál. Soukromý kapitál může být nahrazován vládním dluhem.

Obr.3.4 Důsledky vládního dluhu

Pramen: Kraft J., Bednářová P. *Ekonomie, teorie a příklady*

Na grafech je uvedena nabídka kapitálu a poptávka po kapitálu, státním dluhem (obligace) je sníženo množství kapitálu potřebné pro podniky. Ve výsledku se snížilo množství kapitálu a zvýšila se úroková sazba.

4. Reforma veřejných financí České republiky

Reforma veřejných financí zahrnuje čtyři oblasti:

- daňová oblast,
- sociální politika,
- důchodová reforma
- reforma zdravotnictví

Vzhledem k tomu, že se tato práce se zaměřuje na daňovou oblast a její vliv na příjmy státního rozpočtu, ostatní oblasti jsou zmíněny pouze okrajově.

Reforma veřejných financí je rozložena do několika etap. I. etapa byla schválena vládou dne 23. května 2007, v dubnu 2008 byl k veřejné diskuzi předložen návrh reformy daňového systému s navrhovanou účinností od 1.1.2010, 18. listopadu 2008 byl ministerstvem financí předložen vládě návrh daňového řádu.

4.1. Důvody reformy veřejných financí

- Deficitní financování rozpočtů předchozích vlád vytvořilo vysoký a rychle rostoucí státní dluh. Znepokojivá není jen celková výše zadlužení, ale zejména tempo, jímž zadluženost narůstá.
- Na nebezpečný trend zadlužování je ČR upozorňována již několik let jak domácími ekonomy (ČNB), tak zahraničními institucemi (Evropská komise, Světová banka, Mezinárodní měnový fond atd.).
- Situace veřejných financí se nelepší navzdory působení přechodných příznivých faktorů, jakými byly slušný hospodářský růst a celkově příznivá hospodářská situace (mírná inflace, nízké úrokové sazby a pokles nezaměstnanosti) i využívání mimořádných privatizačních příjmů.
- Bez potřebných reformních kroků by se mohla ČR dostat do dluhové pasti - Největším problémem veřejných financí je neudržitelný růst mandatorních výdajů. Tyto výdaje nelze při plánování rozpočtu účinně ovlivnit. Jsou jimi například

výplaty sociálního zabezpečení, důchodů, nemocenské apod. Bez provedení reformy by v roce 2009 byly příjmy státního rozpočtu nižší než mandatorní výdaje a nestačily by na jejich financování. V roce 2013 by na krytí mandatorních výdajů směřovaly veškeré výdaje státního rozpočtu (včetně těch, které v současné době vytvářejí schodek SR).

- ČR neplní tzv. fiskální maastrichtské kritérium – vládní deficit musí být nižší než 3% HDP, což by v budoucnu mohlo ohrozit přijetí eura.

4.2. Cíle reformy

- **Snížování vládního deficitu a zpomalení nárůstu vládního dluhu** – trend zadlužování ohrožuje nejen budoucí, ale i dnešní generace. Již dnes se jen za obsluhu státního dluhu (zejména úroky) platí 46 mld. Kč ročně.
- **Plošné snížení daňového zatížení, omezení administrativní zátěže** – menší daňové břemeno, spravedlivější a jednodušší systém sníží motivaci k daňovým únikům a sníží administrativní náklady státu i poplatníků. Jestliže zůstane občanům více peněz díky vyšším čistým příjmům, nebude nutné je v dosavadní míře vracet zpět následným přerozdělováním formou sociálních dávek.
- **Podpora hospodářského růstu a podnikání** – snížením daňového zatížení podniků se zvýší jejich konkurenceschopnost. Reforma zahrnuje opatření na podporu drobných živnostníků (zrušení zavedení registračních pokladen, zrušení minimálního základu daně). Snížení progresu nebude tolik trestat pracovitost a pílí při dodatečném výdělku. Zvýší se ochota podnikat. ČR se stane atraktivnější pro zahraniční investory.
- **Přijetí eura** – cílem je v roce 2008 snížit vládní deficit na úroveň (maastrichtského kritéria) 3 % HDP a i dalším snižováním (2,6 % v roce 2009 a 2,3 % v roce 2010) zpomalit nárůst vládního dluhu.
- **Sociálně citlivý přístup k ekonomicky neaktivní populaci (mj. důchodci)** – dopad zvýšení snížené sazby DPH bude mít jen malý vliv na zvyšování cen. Avšak i ten bude vykompenzován nejen všem daňovým poplatníkům, ale i důchodcům valorizací důchodů. Pracujícím důchodcům se navíc přiznávají slevy na dani.

- **Zachování principu solidarity** – vysokopříjmové skupiny obyvatelstva nadále budou přispívat do státního rozpočtu vyššími daněmi, je zachována daňová progrese.

4.3. Změny které reforma přináší

4.3.1 Oblast přímých daní

Přehled hlavních změn zdaňování příjmů fyzických osob³

Změny, které mají dopad pouze na poplatníky s příjmy z podnikání nebo jiné samostatné výdělečné činnosti:

- zrušení minimálního základu daně
- jako výdaj již nebude možné uplatnit zaplacené pojistné na sociální a zdravotní pojištění
- zvýšení limitu pro uplatnění daně vybírané srážkou podle zvláštní sazby daně u příjmů autorů za příspěvky do novin, časopisů, rozhlasu nebo televize plynoucí ze zdrojů na území ČR, a to ze 3 000 Kč na 7 000 Kč
- zrušení možnosti výpočtu daně z příjmů dosažených za více zdaňovacích období

Další změny vyplývající z návrhu zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů, resp. z návrhu novely zákona o daních z příjmů, která je jeho součástí, se vztahují na fyzické osoby obecně:

- zrušení společného zdanění manželů
- zavádí se jednotná sazba daně ve výši 15 % a v této souvislosti se ruší zvláštní režim pro vybrané příjmy ze zahraničí, které byly zahrnuty do samostatného základu daně
- od roku 2008 se zvyšují slevy na dani:
 - na poplatníka ze 7 200 Kč na 24 840 Kč
 - na druhého z manželů bez vlastních příjmů ze 4 200 Kč na 24 840 Kč

³ Viz. Zákon č. 568/1992 Sb., o daních z příjmů

- na poživatele částečného invalidního důchodu z 1 500 Kč na 2 520 Kč
- na poživatele plného invalidního důchodu z 3 000 Kč na 5 040 Kč
- na držitele průkazu ZTP/P z 9 600 Kč na 16 140 Kč
- na studenta z 2 400 Kč na 4 020 Kč
- daňové zvýhodnění na vyživované dítě 6 000 Kč na 10 680 Kč
- limit daňového bonusu ze 30 000 Kč na 52 200 Kč
- umožňuje se uplatnit slevu na poplatníka i poživatelům starobních důchodů
- horní sazba daně vybírané srážkou podle zvláštní sazby daně se stanovuje na 15 %
- zrušuje se osvobození úrokových výnosů z hypotečních zástavních listů

Změny dotýkající se poplatníků, kteří nepodnikají, resp. nemají příslušný majetek zahrnut do obchodního majetku:

- prodlužuje se časový limit pro osvobození příjmů z prodeje cenných papírů ze 6 měsíců na 5 let, s výjimkou příjmů z prodeje investičních cenných papírů a cenných papírů kolektivního investování u osob, jejichž celkový podíl, přímý i nepřímý, na základním kapitálu a hlasovacích právech společnosti nepřevyšoval v době 24 měsíců před prodejem cenných papírů 5 %, kde je zachován časový test 6-ti měsíců
- zavádí se limit 3.500,- Kč pro osvobození hodnoty přechodného ubytování poskytovaného jako nepeněžní plnění zaměstnavatelem zaměstnancům v souvislosti s výkonem práce
- sjednocuje a zvyšuje se limit pro osvobození příspěvků zaměstnavatele na penzijní připojištění se státním příspěvkem a na soukromé životní pojištění, které zaměstnavatel hradí za zaměstnance, a to na 24.000,- Kč ročně
- základem daně (i pro výpočet zálohy) u příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků jsou příjmy zvýšené o částku odpovídající pojistnému na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistnému na všeobecné zdravotní pojištění, které je z těchto příjmů povinen platit zaměstnavatel sám za sebe (tzv. „superhrubá“ mzda)
- pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění placené zaměstnancem již nebude snižovat základ daně u příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků

Nejvýznamnější změny v zákoně o daních z příjmů (část týkající se právnických osob) a v zákoně o rezervách ⁴

- **Sazba daně z příjmů právnických osob** - pro zdaňovací období započaté v roce 2008 byla schválena sazba daně ve výši 21%. Od zdaňovacího období započatého v roce 2009 se sazba sníží na 20% a od zdaňovacího období započatého v roce 2010 na 19%.
- **Srážková daň** - Sazba srážkové daně z příjmů nerezidentů plynoucích ze zdrojů na území České republiky je s účinností od 1.1.2008 sjednocena na 15%. V případě splátek finančního leasingu ze zahraničí bude od roku 2008 zvýšena sazba srážkové daně z 1% na 5%, a to v návaznosti na zpřísnění daňové uznatelnosti úroků.
- **Nízká kapitalizace, úroky z úvěrů** - Pro zdaňovací období započaté v roce 2008 se zpřísňují pravidla pro daňovou uznatelnost úroků z úvěrů a půjček, které se nově z důvodů zamezení spekulacím zahrnují do množiny tzv. finančních nákladů zahrnujících i související náklady, např. náklady na zajištění, zpracování úvěrů poplatky za záruky apod.
 - 1) Bylo provedeno zpřísnění pravidla tzv. nízké kapitalizace spočívající ve snížení „povoleného“ poměru mezi úvěry a půjčkami od spojených osob a vlastním kapitálem (poměr činí trojnásobek, je-li dlužníkem banka nebo pojišťovna, a dvojnásobek u ostatních poplatníků) a nově se pravidlo nízké kapitalizace bude uplatňovat i na úvěry a půjčky od nespojených osob. U celkového úhrnu úvěrů a půjček je daňová uznatelnost omezena na úroky z objemu dosahujícího maximálně šestinásobku a od roku 2009 čtyřnásobku vlastního kapitálu.
 - 2) Nově bude omezena uznatelnost úroků z úvěrů a půjček přesahujících násobek jednotné úrokové míry zvýšené o čtyři procentní body a průměrného stavu úvěrů a půjček v průběhu zdaňovacího období.

⁴ Zákon č. 568/1992 Sb., o daních z příjmů, Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmu

Výše uvedená omezení daňové uznatelnosti úroků se nebudou vztahovat na úroky, které v úhrnu za zdaňovací období nepřevýší částku 1 mil. Kč z úvěrů a půjček od nespojených osob. Podle přechodného ustanovení se nová pravidla budou ve zdaňovacím období započatém v roce 2008 a 2009 aplikovat až na úroky z úvěrů a půjček hrazené na základě smluv uzavřených po 1.1.2008 a na základě dodatků ke smlouvám uzavřených před 1.1.2008. Ve zdaňovacím období započatém v roce 2010 budou novým pravidlům podléhat již úroky hrazené ze všech smluv o úvěrech a půjčkách, tj. i uzavřených před 1.1.2008.

- **Finanční leasing** - Od roku 2008 se pro daňové účely sjednocuje minimální doba trvání finančního leasingu s dobou odpisování pronajatého majetku. Leasingové splátky budou snižovat základ daně, pokud doba pronájmu bude u hmotného movitého majetku nejméně 3 až 10 let (podle zatřídění majetku do jednotlivých odpisových skupin) a u nemovitostí nejméně 30 let. V návaznosti na omezení finančních nákladů/výdajů souvisejících s úvěry a půjčkami se nově omezují i finanční náklady/výdaje u finančního leasingu, které jsou pro účely daňového zákona stanoveny ve výši 1% z úhrnu nájemného. Toto omezení se však týká až finančních výdajů/nákladů, které v úhrnu za zdaňovací období převýší 1 mil. Kč.
- **Odpisy hmotného a nehmotného majetku** - O roku 2008 byla zrušena odpisová skupina 1a, podle které se automobily odpisují do konce zdaňovacího období, které započalo v roce 2007 minimálně 4 roky. Nově se doba odpisování automobilů prodlužuje na dobu 5 let. Současně se ruší limit vstupní ceny automobilů a nájemného při pořízení automobilů formou finančního leasingu stanovený pro daňové účely ve výši 1,5 mil. Kč. Zrušení limitu vstupní ceny automobilů a výše nájemného u finančního leasingu se uplatní až u automobilů zaevidovaných jako hmotný majetek od 1. 1. 2008, stejně tak změny týkající se finančního leasingu se uplatní až u smluv uzavřených po účinnosti novely zákona o daních z příjmů, tj. po 1. 1. 2008.

- **Zrušení možnosti odpisovat majetek nabytý darem a současně osvobozený od daně darovací** - Od zdaňovacího období započatého v roce 2008 již nebude možné odpisovat majetek nabytý bezúplatně, pokud při jeho nabytí byl předmětem daně darovací a současně byl od této daně osvobozen. Toto se vztahuje i na majetek takto nabytý před 1.1.2008.
- **Likvidace zásob** - Poprvé za zdaňovací období započaté v roce 2008 budou nově základ daně z příjmů snižovat i náklady na provedenou likvidaci zásob. U léků, léčiv a potravinářských výrobků budou tyto výdaje daňově uznatelné až po prošlém datu použitelnosti.
- **Úroky z hypotečních zástavních listů** - S účinností od 1.1.2008 se ruší osvobození příjmu z úrokového výnosu z hypotečních zástavních listů, pouze však z těch, které budou emitovány od roku 2008.
- **Příjmy z loterií a jiných her** - Od zdaňovacího období započatého v roce 2008 budou osvobozeny „pouze“ příjmy ze všech vsazených částek ze všech poplatníkem provozovaných loterií a her. Změna v definici osvobozených příjmů znamená, že nově budou zdaňovány jiné příjmy provozovatelů loterií a her, např. příjmy z tzv. manipulačního poplatku, které dosud zdaňovány nebyly.
- **Dodanění neuhrazených závazků** - Od zdaňovacího období započatého v roce 2008 bude základ daně z příjmů dlužníka zvýšen o hodnotu neuhrazeného závazku ke dni jeho promlčení, nejpozději však do 36 měsíců od konce sjednané lhůty splatnosti, pokud nebyl do té doby uhrazen. V případě uhrazení závazku dlužníkem u něho dojde ke snížení základu daně o hodnotu splněného závazku, o kterou byl zvýšen rozdíl mezi příjmy a výdaji. Tato změna se prozatím týká pouze závazků, u nichž odpovídající pohledávka evidovaná u věřitele při svém vzniku ovlivnila výnosy.
- **Osvobození dividend a kapitálových zisků** - Stávající osvobození dividend garantované směrnicí Rady č. 90/435/EHS se rozšiřuje i na dividendy vyplácené

dceřinými společnostmi ze třetích států, s nimiž Česká republika uzavřela smlouvu o zamezení dvojího zdanění, pokud dceřiná společnost podléhá dani z příjmů se sazbou alespoň 12%. Osvobozeny budou také příjmy z převodu majetkových účastí v dceřiných společnostech, za obdobných podmínek jaké platí pro osvobození dividend.

- **Zpřísnění tvorby daňově uznatelných opravných položek k pohledávkám, které nejsou řešeny soudně** - Zpřísnění spočívá v rozdělení pohledávek dle jejich rozvahové hodnoty. Zavádí se kategorie „významných pohledávek“ nad 200 000 Kč, u níž je vyloučena jakákoliv tvorba opravných položek bez toho, aby byla pohledávka řešena soudním, rozhodčím či správním řízením. Dochází tak k omezení spekulativní tvorby opravných položek ke sporným či fiktivním pohledávkám značných hodnot. Toto zpřísnění se použije poprvé pro tvorbu opravných položek, která započala po 1. 1. 2008. Z toho vyplývá, že opravné položky vytvořené v souladu se zákonnou úpravou do konce roku 2007 nebude nutné rozpouštět.
- **Zrušení možnosti daňového odpisu pohledávek splatných do 31.12.1994** - Vzhledem k tomu, že s ukončením platnosti daňového řešení pohledávek splatných do 31.12.1994 se již při jeho konstrukci a její následné aktualizaci počítalo při jeho maximálním využití do 31.12.2001, ztrácí možnost jejich odpisu reálné opodstatnění.
- **Tvorba rezerv na opravu hmotného majetku** - Zde došlo k zásadnímu zpřísnění – od 1.1.2009 bude za daňově účinný náklad pokládána pouze taková rezerva, kdy budou peněžní prostředky ve výši tvořené rezervy deponovány na samostatném bankovním účtu.
- **Editační povinnost správce daně⁵** - Od zdaňovacího období započatého v roce 2008 se rozšiřuje editační povinnost pro správce daně (pro poplatníky možnost

⁵ Zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků

požádat o závazné posouzení) o další čtyři okruhy (do konce roku 2007 byla editační povinnost aplikována pouze v oblasti převodních cen a při uplatňování daňové ztráty po podstatné změně ve složení společníků). Nově může poplatník požádat správce daně o závazné posouzení i ke způsobu uplatnění ztráty po provedené přeměně společnosti nebo po převodu podniku, ke způsobu rozdělení nákladů především právnických osob, které nebyly založeny nebo zřízeny za účelem podnikání s cílem jejich správného přiřazení ke zdanitelným příjmům a příjmům, které zdanění nepodléhají, dále k zásahům do majetku, zda se jedná o opravu majetku nebo jeho technické zhodnocení, a konečně k posouzení nákladů na výzkum a vývoj pro účely zjištění výše odpočtu od základu daně. V oblasti zdanění příjmů fyzických osob lze požádat o závazné posouzení k rozdělení nákladů fyzických osob, které využívají nemovitosti jak pro podnikání, tak i pro soukromé účely. Pokud poplatník využije možnosti požádat správce daně o závazné posouzení, bude muset uhradit poplatek, který byl sjednocen pro všechna závazná posouzení na částku 10 000 Kč.

Majetkové daně

Změny v dani z nemovitosti

Obce mohou rozhodnout o osvobození pozemků orné půdy, chmelnic, vinic, ovocných sadů a trvalých travních porostů od daně z nemovitosti. Osvobození je tedy nepovinné, záleží pouze na rozhodnutí zastupitelstva obce. Stejně tak na něm záleží, zda bude chtít nahradit výpadek z osvobození zvýšením daně ze staveb a nezemědělských pozemků. Podle nového zákona by obec mohla u některých nemovitostí v rámci zákonných koeficientů 1 až 5 zvýšit nebo snížit sazbu daně; dále se obci umožňuje stanovit jeden místní koeficient ve výši 2, 3, 4 nebo 5 pro všechny nemovitosti na území celé obce. Oproti současnému stavu se ale navrhuje posílení pravomocí obcí, neboť nyní je stanovení koeficientů omezeno velikostní kategorií obce.

Změny v dani dědické⁶

- osvobození dědictví u II. skupiny od daně dědické

⁶ Zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí

Daň je výnosově velmi slabá a způsobuje administrativní náklady nejen poplatníkům, ale i správci daně

II. skupina:

1. příbuzní v řadě pobočné (sourozenci, synovci, neteře, strýcové a tety),
2. manželé dětí (zeťové a snachy), děti manžela, rodiče manžela, manželé rodičů a osoby, které s nabyvatelem, dárce nebo zůstavitelem žily nejméně po dobu jednoho roku před převodem nebo smrtí zůstavitele ve společné domácnosti a které z tohoto důvodu pečovaly o společnou domácnost nebo byly odkázány výživou na nabyvatele, dárce nebo zůstavitele.

Změny v dani darovací⁶

- osvobození darů u I. a II. skupiny od daně darovací

Daň je výnosově velmi slabá a způsobuje administrativní náklady nejen poplatníkům ale i správci daně

I. skupina:

1. příbuzní v řadě přímé,
2. manželé.

II. skupina:

- osoby stejné jako u daně dědické

4.3.2 Kroky reformy veřejných financí v oblasti nepřímých daní

Daň z přidané hodnoty⁷

Zvýšení snížené sazby z 5 % na 9 %

Důvody ke zvýšení snížené sazby DPH z 5% na 9%:

- ze sociálních důvodů zůstává zachována snížená sazba,
- nepřímé daně „netrestají“ občany za pracovní aktivitu,
- sblížení obou sazeb snižuje motivaci k daňovým únikům,

⁷ Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty

- zvyšování podílu nepřímých daní a snižování podílu přímých daní.

Uplatňování snížené sazby daně na ekologická paliva

Důvody pro sníženou sazbu DPH:

- ochrana životního prostředí,
- podpora ekologicky zodpovědného chování,
- podpora lokálních výrobců ekologických paliv,
- snížení nákladů na vytápění, zejména na venkově,
- podpora udržitelného rozvoje

Ekologické daně⁸

Zavedení tzv. ekologických daní vyplývá ze závazků plynoucích ze členství České republiky v Evropské unii. Od 1. ledna 2008 byla zavedena daň z elektřiny, ze zemního plynu a z pevných paliv. Sazby daně jsou stanoveny v minimální výši požadované EU pro neobchodní použití.

Elektřina, zemní plyn a pevná paliva (uhlí) jsou zdanitelná v okamžiku dodání konečnému spotřebiteli. Pokud jsou dodávány např. mezi obchodníky, tak povinnost daň přiznat a zaplatit nevznikne. Kromě zdanění v okamžiku dodání jsou energetické produkty a elektřiny zdanitelné rovněž tehdy, pokud byly spotřebovány jako nezdaněné. K nabývání nezdaněných nebo osvobozených energetických produktů a elektřiny je třeba zvláštních povolení.

Jednotlivé komodity mají různé sazby daně a vztahuje se na ně různé daňové zvýhodnění:

U elektřiny je sazba daně stanovena ve výši 28,30 Kč/MWh a od daně je osvobozena například elektřina z obnovitelných zdrojů, elektřina spotřebovaná pro výrobu elektřiny a kombinovanou výrobu elektřiny a tepla, k provozování drážní dopravy, při elektrolytických a metalurgických procesech a mineralogických postupech. Osvobozena je i elektřina použitá ke krytí ztrát v distribučních soustavách.

⁸ Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů

U zemního plynu je sazba daně stanovena ve výši 30,6 Kč/MWh pro topení a pro pohon stacionárních motorů. Sazba daně pro zemní plyn sloužící k pohonu motorových vozidel je stanovena ve výši 0 Kč/MWh s tím, že se do roku 2020 postupně navýší na úroveň 264,80 Kč/MWh. Od daně je osvobozen zemní plyn pro výrobu tepla v domácnostech a domovních kotelnách, pro vysokoúčinnou kombinovanou výrobu elektřiny a tepla (za předpokladu, že teplo je dodáváno domácnostem), pro pohon obchodních lodí. Dále je osvobozen zemní plyn použitý v metalurgických procesech, k mineralogickým postupům nebo k jinému účelu než pro výrobu tepla a pohon motorů. Od daně jsou osvobozeny též technické ztráty zemního plynu.

U pevných paliv je sazba daně stanovena ve výši 8,5 Kč/GJ spalného tepla v původním vzorku. Osvobozena jsou pevná paliva použitá k výrobě elektřiny, pro vysokoúčinnou kombinovanou výrobu elektřiny a tepla (za předpokladu, že teplo je dodáváno domácnostem). Dále jsou pevná paliva osvobozena, pokud jsou použita k mineralogickým postupům a metalurgickým procesům, k výrobě koksu a k jiným účelům, než k výrobě tepla a pohonu motorů. Od daně jsou osvobozeny technické ztráty pevných paliv.

5 Důsledky reformy

5.1 Dopady reformy na právnické osoby

Na většinu českých firem bude mít reforma veřejných financí mírně pozitivní dopad. A to především díky snížení sazby DPPO. Pro rok 2008 klesá daň z příjmu právnických osob z 24 na 21 procent. V roce 2009 se sníží na 20 a v roce 2010 na 19 procent. Pobočky firmy mimo země Evropské unie, získají osvobození od daní z dividend a daně se nebudou muset platit ani ze zisku z prodeje dceřinné firmy.

Existují však obory podnikání, ve kterých vlastníkům firem tak trochu „ztuhl úsměv na rtech“.

Nová pravidla nízké kapitalizace a omezení daňové uznatelnosti úroků z úvěrů a půjček, přinese podle Asociace fondů a asset managementu, Asociace pro rozvoj trhu nemovitostí, České leasingové a finanční asociace, Hospodářské komory ČR, Americké obchodní komory a České asociace treasury, vedlejší efekty, jež mohou mít negativní dopad na českou ekonomiku. Tento režim může být téměř likvidační pro odvětví náročné na finanční zdroje jako je trh s nemovitostmi, finanční leasing nebo rizikový kapitál. Vzhledem ke zdanění výnosů a neuznatelnosti úrokových nákladů i přes sníženou nominální sazbu daně z příjmů bude efektivní zdanění dosahovat několika desítek procent. Vyšší daň se promítne do ceny jednotlivých produktů, které se stanou hůře dostupné pro běžné spotřebitele. Reforma stanovuje maximální výši sazby úroků bez ohledu na rizikovost a charakter úvěru. U úvěrů začínajícím podnikům a nezajištěných či rizikových úvěrů dosahují obvyklé tržní úrokové sazby i dvouciferných čísel. Tyto úroky by byly dle vládní novely daňově neuznatelné, což znesnadňuje přístup středních podniků ke kapitálu. Opatření bude mít negativní dopad na malé a začínající firmy, které potřebují cizí zdroje pro rozjezd podnikání. Úrokové příjmy bank navíc vstupují do základu daně z příjmu, takže stát na nich profituje.

Pro leasingové společnosti je také velmi problematické, až likvidační, daňově uznatelné sjednocení minimální doby trvání finančního leasingu s dobou odpisování pronajatého majetku stanovenou zákonem č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů. Doposud byl leasing výrazně zvýhodněn, zatím co nynější úprava prakticky znamená, že firma kupující majetek formou leasingu ho bude odepisovat o rok déle, než když by ho nakoupila a odepisovala přímo, neboť jen málokdy se podaří uzavřít leasingovou smlouvu k 1.1.daného roku.

Novela zákona č. 593/1992 Sb. o rezervách, přinesla firmám, ale i OSVČ velmi špatnou zprávu - od 1.1.2009 bude za daňově účinný náklad pokládána pouze taková rezerva, kdy budou peněžní prostředky ve výši tvořené rezervy deponovány na samostatném bankovním účtu. Ve svém důsledku tento krok bude patrně znamenat konec tvorby rezerv.

Nicméně dobrou zprávu přinesla reforma firmám, které zaměstnávají vysoce kvalifikované pracovníky s vysokou mzdou. Těmto zaměstnancům se totiž reformou výrazně sníží daně a povinná pojištění, a nebudou tak často zlákáni nabídkou ze zahraničí.

Další dopad reformy, zavedení zpoplatnění manipulačních poplatků, nepříjemně překvapilo sázkové kanceláře. "Je to významný zásah do našeho hospodaření, protože manipulační poplatek je jedním z našich významných příjmů," uvádí Aleš Janků⁹, výkonný ředitel Asociace provozovatelů kurzových sázek.

Banky by rády zvrátily jeden z verdiktů vládního balíku reforem, který přináší další zdražení hypoték. Od 1.1.2008 se ruší osvobození od daně z výnosů z hypotečních zástavních listů. Aby si tento zdroj peněz banky udržely, budou muset platit na úrocích z hypotečních listů více a náklady tak podle bank ponesou klienti.

Výhodnější zdanění holdingových společností by mohlo do ČR přilákat regionální sídla velkých firem.

Velké zjednodušení přinese spojeným firmám skupinová registrace k DPH.

⁹ <http://www.dlouhyvladimir.cz/index.php/starsi-clanky/44-analiza.html>

5.2 Dopady reformy na OSVČ

Většina živnostníků a osob samostatně výdělečně činných si po reformě veřejných financí polepší. Na daních a zdravotním a sociálním pojištění zaplatí v souhrnu méně než nyní. Novela se opravdu výrazněji projeví u vyšších příjmových skupin. Do této skupiny však příliš nepatří běžní živnostníci, ale spíše právníci, advokáti či lékaři. „Podle propočtů našich i jiných odborníků si poplatníci daně z příjmu fyzických osob polepší. I přes skutečnost, že pojistné nebude daňovým výdajem,“ řekla náměstkyně ministra financí Dana Trezziová¹⁰. Existuje však i názor, že některé skupiny OSVČ na tom budou po reformě hůře než před ní. „Podle mých výpočtů si pohorší ty OSVČ, které budou mít příjem v rozmezí mezi dvěma sty a třemi sty tisíci korunami,“ konstatuje daňový expert Sdružení podnikatelů a živnostníků Miroslav Jára⁹. Zvýšení odvodové zátěže u vybraných skupin OSVČ se bude s největší pravděpodobností týkat pouze svobodných a bezdětných osob. Slevy na dani pro manželku či dítě jsou totiž natolik vysoké, že by měly případnou ztrátu nahradit. Na reformě však slušně vydělají OSVČ, které mají příjmy okolo půlmilionu ročně a výše a více si polepší i ti, jejichž příjem nepřesáhne 113 tisíc korun ročně, a to díky zrušení minimálního základu daně.

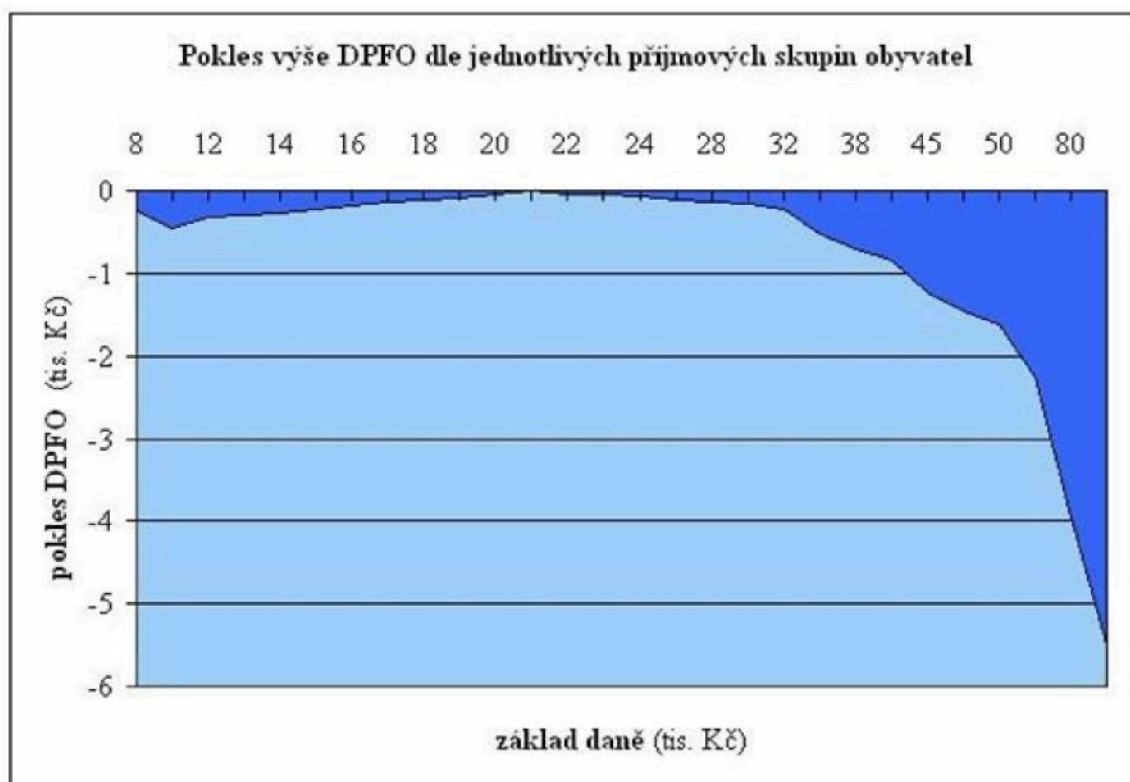
Existují ale i podnikatelé - fyzické osoby, kteří budou muset sáhnout hlouběji do kapsy. Na ně negativně působícím faktorem je zvýšení stropů na sociální a zdravotní pojištění. Maximální vyměřovací základ pro pojištění byl dosud stanoven na 486 tisíc korun. Po novele je to 48násobek měsíční mzdy - tedy pro rok 2008 částka 1 034 880 Kč. Pokud bychom tuto částku vydělili počtem měsíců, dostaneme měsíční vyměřovací základ 86 240 Kč. Zvýšení stropů přitom postihlo především skupinu podnikatelů s čistým příjmem před zdaněním od 972 tisíc korun až do 2 069 760 korun, protože se pojistné u podnikatelů počítá z poloviny vyměřovacího základu. Vyšší daň znamená také nově zavedené započítávání odvodů na sociální a zdravotní pojištění do základu daně. Na "zastropování" pojištění pak výrazně vydělali podnikatelé, kteří měli v roce 2008 čistý nezdaněný příjem vyšší než 2 069 760 korun.

¹⁰ <http://www.dlouhyvladimir.cz/index.php/starsi-clanky/44-analiza.html>

Menším podnikatelům rovněž ulehčí život možnost vést jednoduché účetnictví až do obratu 25 milionů korun ročně. Dnes je tato hranice o deset milionů nižší.

Zamíchat kartami může naopak zvýšení spodní sazby DPH z pěti na devět procent. Nejenže bude muset každý živnostník zaplatit více jako spotřebitel, může se také ocitnout v situaci, že nebude schopen zvýšit cenu o růst DPH kvůli silné konkurenci. A tím se mu sníží zisk. To se může dotknout třeba prodejen s potravinami, provozovatelů ubytovacích zařízení či majitelů knihkupectví.

Obr. 5.1 Pokles výše DPFO v závislosti na výši příjmu

Pramen: www.outsidermedia.cz

Pokud bychom posuzovali pouze daň z příjmu, tak na novém způsobu zdanění hrubého (nyní superhrubého) příjmu opravdu vydělaly všechny příjmové skupiny obyvatel. U vyšších příjmových skupin to bylo způsobeno nižším procentem zdanění, u nižších to zařídily vyšší slevy na dani. V závislosti na novém výpočtu daně získali nejvíce ti, kteří mají nadprůměrné příjmy. Jednoduše řečeno, zrušením progresu nastal ten jev, že čím větší bylo zdanění před reformou, tím větší je dnes úspora na dani.

5.3 Dopady reformy na zaměstnance

Na dani z příjmu by měli vydělat všichni, někteří méně, jiní více. U některých příjmových skupin - kolem 20.000,- Kč - je úspora na dani v řádech desítek korun, což nepokryje zvýšení výdajů kvůli poplatkům u lékařů či zvýšení spodní sazby DPH. Zvyšují se ovšem slevy na daních.

Zaměstnanci s vysokými příjmy: na reformě by měli vydělat hodně. Jednak kvůli snížení daně z příjmu a ještě více vydělají lidé s příjmy přesahujícími strop na sociální a zdravotní pojištění, který se rovná čtyřicetiosminásobku průměrné mzdy. Naopak budou trátit na daňových odpočtech u hypoték a spoření na penzi.

Střední třída – lidé s vyššími příjmy - kolem 40.000 Kč - na reformě vydělají okamžitě i dlouhodobě. Vše opět může změnit splácení hypotéky, čímž by v některých případech mohli i pohoršit. DPH, ekologické daně a poplatky u lékaře by na ně neměli mít zásadní dopad. Podle Tomáš Sedláčka¹¹ z ČSOB ale v krátkém období ponese náklady na svých bedrech střední třída. Ta si podle něj nejvíce přilepšila při společném zdanění manželů, které reforma ruší. "V dlouhodobém horizontu reforma pomůže všem, v krátkém období ji zaplatí lidé s příjmem mezi 17.200 až 32.000 korun měsíčně," uvedl po zveřejnění vládních návrhů Sedláček.

Průměrní zaměstnanci – s příjmem kolem 17.000 Kč - na reformě vydělají výrazněji, jen pokud mají děti. K poklesu příjmu může dojít, jestliže mají dvě děti a partner je s nimi doma. Ulehnu-li s krátkým nachlazením, přijdou o cca 390 korun, které nyní na první tři promaroděné dny dostávají. Pohorší si však i při delší nemoci. Při dlouhodobé si polepší. Po započtení poplatků u lékařů a zvýšení cen mohou být tyto lidé nakonec i v minusu.

Důchodci: Berou-li důchod a zároveň pracují, patří mezi ty, kdo na reformě vydělají. Až dosud totiž na rozdíl od ostatních nemohli využívat slevu na dani. Na situaci běžných důchodů jsou dva názory. Ministr práce a sociálních věcí, Petr Nečas prosadil, že se penze zvednou až o 380 korun. Všem penzistům by to tedy mělo podle něj vyrovnat zvýšenou

¹¹ <http://www.dlouhyvladimir.cz/index.php/starsi-clanky/44-analiza.html>

DPH i poplatky u lékaře. Seniorům s vyšší penzí se důchody zvýší víc, důchodcům s nižší penzí naopak méně. Pravdou je, že určitým nebezpečím pro důchodce by mohla být příští rok inflace. Podle odborářů ale ministerský výpočet nebere ohled na všechny výdaje, chybějí v něm například nově zaváděné poplatky za lékařskou péči. Navrhované navýšení důchodů tak podle většiny ekonomů seniorům ani zdaleka nepokryje výdaje, které jim od ledna vzrostou v souvislosti s přijetím vládní reformy veřejných financí. Zdraží totiž například potraviny a léky, navíc budou zpoplatněny i prohlídky u lékaře. Pesimistické propočty uvádějí zvýšení výdajů důchodců až o 720 Kč.

Vliv reformy na výhodnost odpočtu úroků hypoték, životního pojištění a penzijního připojištění na všechny FO - Výhodnost státem podporovaných finančních produktů, jako jsou životní pojištění, penzijní připojištění nebo hypotéky, se vlivem schválené reformy veřejných financí sníží. Přijaté změny znamenají, že občané, kteří si spoří na penzi a zajistili si bydlení, ušetří na daních výrazně méně než dosud. Až o polovinu klesne daňová úspora při spoření na penzi, za průměrnou hypotéku klient zaplatí kvůli nižším daňovým odpočtům o 10 tisíc korun ročně více. Další zdražení hypoték patrně přinese také zdanění hypotečních zástavních listů. V roce 2008 dojde ke změnám čistého příjmu fyzických osob nejen v důsledku změn daňové sazby, ale i kvůli změně výhodnosti životního a penzijního připojištění nebo hypoték a úvěrů ze stavebního spoření.

5.4 Změny DPH a její dopad na příjmy obyvatelstva

Zvýšení spodní sazby DPH z 5% na 9% přináší skokové zdražení v poměrně citlivých položkách. Pro ilustraci – jedná se například o potraviny, náklady spojené s bydlením – voda, energie, stavební práce - léky, dětské pleny, zdravotnické pomůcky, ubytovací služby, jízdné hromadné dopravy, kulturní činnosti, sportovní služby.

Vinou tohoto zvýšení sazby DPH došlo u všech typů domácností ke zvýšení životních měsíčních nákladů od desetikorun až po několik set korun na osobu, pochopitelně v závislosti na spotřebním koši domácností. U dodávek tepla dojde ještě k výraznějšímu navýšení, protože bude muset reflektovat ten fakt, že dojde k zatížení topných médií (plyn,

pevná paliva) spotřební (ekologickou) daní. Ta se stane součástí základny pro výpočet DPH.

5.5 Změny DPH a její dopady na inflaci

Začátkem roku 2008 vzrostly spotřebitelské ceny. A to vlivem zvýšení spodní sazby DPH z 5% na 9%, a dále zavedením ekologických daní na teplo a zvýšením spotřební daně na cigarety. Další vliv na inflaci mělo zdražení plynu a cen elektřiny.

Po zveřejnění návrhu reformy v roce 2007 většina ekonomů a analytiků odhadovala vývoj inflace celkem optimisticky:

David Marek¹² z Patria Finance: „Odhadovaná inflace bude příští rok (2008) především o změně daní a regulovaných cen. To je hlavní faktor, který povede ke zvýšení inflace, možná až k hranici 5 procent v prvním čtvrtletí příštího roku. Aktuálně je inflace v České republice na 2,4 procentech. Poté, co vyvane efekt zvýšení té snížené sazby DPH, tak by se měla inflace postupně vracet zpět. Průměrnou hodnotu pro rok 2008 očekáváme na úrovni 2,7 procenta.“

Česká národní banka odhaduje inflaci v příštím roku (2008) také na vysoké úrovni. Dopad reformy je podle člena bankovní rady ČNB Vladimíra Tomšíka¹¹ dvojí: „Jednak zvýšení DPH, což bude inflační šok, ale jednorázový. Naproti tomu restrikce v rozpočtu by měly vést ke snížení poptávky. Celkově reforma způsobí jednorázové zvýšení cen, právě proto někteří ekonomové mluví o zvýšení inflace až k pěti procentům. Žádný dramatický proinflační faktor, s nímž bychom měli bojovat, nyní nevidíme. Bojíme se ovšem toho, že jednorázový růst cen způsobený růstem daní se může přelít do růstu inflačních očekávání a následně pak do mezd: všechno je dražší, chci zvýšit mzdu a roztočí se mzdově-inflační spirála.“

¹² <http://www.dlouhyvladimir.cz/index.php/starsi-clanky/44-analiza.html>

Realita roku 2008 však předčila očekávání a průměrná míra inflace (měřená přírůstkem CPI) dosáhla v roce 2008 významně vyšší úrovně než v letech předchozích (2008 ... 6,3%, 2007... 2,8%, 2006 ... 2,5%). Za zvyšující se mírou inflace stál zejména rychlý vzestup světových cen energií a potravin (zejména v 1. pololetí 2008), růst administrativních (regulovaných) cen a zvýšení snížené sazby DPH z 5 % na 9 %.

Tab 5.1 Srovnání ekonomických ukazatelů inflace a úrokové míry v roce 2008

(%)	Inflace (meziroční)			Klíčová úroková míra centrální banky		
	ČR	Eurozóna	USA	ČR	Eurozóna	USA
leden	7,5	3,2	4,3	3,50	4,00	4,25
únor	7,5	3,3	4,0	3,75	4,00	3,00
březen	7,1	3,6	4,0	3,75	4,00	2,25
duben	6,8	3,3	3,9	3,75	4,00	2,25
květen	6,8	3,7	4,2	3,75	4,00	2,00
červen	6,7	4,0	5,0	3,75	4,00	2,00
červenec	6,9	4,0	5,6	3,75	4,25	2,00
srpen	6,5	3,8	5,4	3,50	4,25	2,00
září	6,6	3,6	4,9	3,50	4,25	2,00
říjen	6,0	3,2	3,7	3,50	3,75	1,50
listopad	4,4	2,1	1,1	2,75	3,25	1,50
prosinec	3,6	1,6	0,1	2,25	2,50	0,25

Pramen: ČSÚ, ČNB, Eurostat, ECB, Fed

V prvním pololetí roku 2008 nedávalo posilování koruny spolu se svými důsledky pro export a výkonnost ekonomiky ČNB příliš široký prostor reagovat na inflační tlaky zvyšováním úrokových sazeb. ČNB nebyla nucena na nárůst inflace reagovat i z toho důvodu, že zdroje růstu cenové hladiny byly spíše dočasné a částečně administrativní. Po zvýšení 8.2.2008 o 0,25 p.b. ponechala ČNB většinu prvního pololetí 2T repo sazbu na 3,75 %. Pozdější zmírnění inflačních tlaků v souvislosti se zpomalením růstu ekonomiky umožnilo ČNB opět sazby snížit. V druhém pololetí došlo hned ke třem snížením 2T repo sazby, a to z 3,75% na 2,25%. Tempo snižování bylo méně razantní než v případě ECB, Bank of England nebo americké centrální banky Fed.

Tab. 5.2 Sazby ČNB

(%)	30.6.2006	31.12.2006	30.6.2007	31.12.2007	30.6.2008	31.12.2008
2T repo	2,00	2,50	2,75	3,50	3,75	2,25
Diskontní	1,00	1,50	1,75	2,50	2,75	1,25
Lombardní	3,00	3,50	3,75	4,50	4,75	3,25

Pramen: ČNB

5.6 Vliv reformy na státní rozpočet a hospodářský růst

5.6.1 Původní očekávání spojená se zavedením reformy

Ze zápisu z jednání bankovní rady ČNB v roce 2007 - Dopad nedávno schválené reformy veřejných financí na hospodářský růst by měl být relativně nízký. Reforma však může mít také strukturální dopady, které povedou k asymetrickým dopadům na spotřebu domácností a na investice firem. Výsledkem by pak mohlo být relativní snížení spotřebitelské poptávky a hospodářského růstu.

Ekonomové se obávali, že státnímu dluhu přijatá reforma veřejných financí nepomůže. - Česká vláda se podle nich příliš soustředila na daňové změny a opomenula snižování výdajů. I když vláda naopak tvrdí, že by se díky změnám měly snížit schodky rozpočtu. Podle některých ekonomů však tento scénář není reálný. Z jejich výpočtů vyplývá, že reforma bude v letech 2009 a 2010 v nejlepším případě neutrální - stát kvůli změnám daní nic nezíská ani neztratí. Podle Tomáše Sedláčka¹³ z ČSOB Ministrovi naštěstí hraje do karet účetní trik: zvýšené nepřímé daně budou plnit státní kasu již v průběhu roku 2008, ale snížené přímé daně se odevzdávají až o rok později. Tím se v příštím roce vytváří jistý manévrovací prostor, a účetně tedy nemusí být rozpočet tolik bit. Nicméně klíčový bude rok 2009, kdy trik vyprší a ve kterém se již žádný nárůst nepřímých daní nechystá - naopak se budou nadále snižovat daně přímé - DPPO.

¹³ <http://www.dlouhyvladimir.cz/index.php/starsi-clanky/44-analiza.html>

Viktor Kotlán¹⁴, hlavní ekonom České spořitelny: „Je důležité stanovit si cíl na deficitu veřejných financí a ten dodržovat úpravami na výdajové straně. Věc číslo dvě, kterou je potřeba realizovat zejména na počátku toho volebního cyklu, a to je důchodová reforma.“

Robert Keller¹⁴, Patria Finance: „Nižší korporátní daň bude mít pozitivní dopad na společnosti jako ČEZ, Unipetrol, Zentiva, Komerční banka, Erste a také na dividendové tituly Telefonica O2 CR a Philip Morris ČR. Ačkoli je přímý vliv nižší korporátní daně relativně malý, zvyšuje naše fundamentální hodnoty o asi 5 %, věříme, že daňová reforma by měla být pozitivním stimulem pro ekonomiku tj. zvýšení produktivity práce, personální daň vytváří příznivější prostředí pro přidanou hodnotu přímých zahraničních investic.“

Josef Středula¹⁴, předseda, odborový svaz KOVO: „Dojde k tomu, že v roce 2010 bude stát chudší přibližně o sto čtyřicet miliard korun na straně příjmů.“

Jaromír Drábek¹⁴, prezident Hospodářské komory: „Reforma z hlediska daní je naprosto nezbytná. Jinak se dostaneme do stavu, kdy sice lidé budou vydělávat, ale ti kteří daně dnes odvádějí poměrně vysoké, je budou odvádět v jiných zemích Evropské unie než v České republice. Co se týká nízkopříjmových kategorií, nesmíme zapomenout na to, že slevy na daních, na nevyživované děti jdou i do záporných čísel - tedy příspěvek státu na nevyživované děti. Reforma se dotkne i těch, kteří jsou nízkopříjmoví. Není pravda, že nízkopříjmoví zůstanou na stejném.“

Petr Dufek¹⁴, analytik ČSOB: „Novela zákona zvýšila nepřehlednost a složitost daňového systému. Změny vyvolají vyšší inflaci a zpomalení hospodářského růstu. Budou znamenat také mírné zlepšení stavu veřejných financí, ovšem za cenu zhoršení podnikatelského prostředí.“

¹⁴ <http://www.dlouhyvladimir.cz/index.php/starsi-clanky/44-analiza.html>

5.6.2 Zhodnocení makroekonomické situace roku 2008

V roce 2008 se česká ekonomika nacházela v sestupné fázi hospodářského cyklu a ve 4. čtvrtletí vstoupila do recese. Za celý rok vzrostlo HDP o 3,2 %. Zpomalující růst reálného HDP byl koncem roku zasažen oslabováním světové poptávky.

Tab. 5.3 Makroekonomické ukazatele české ekonomiky v letech 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
Růst HDP (%, stálé ceny)	6,3	6,8	6,0	3,2
Spotřeba domácností (změna, %, stálé ceny)	2,5	5,4	5,3	2,8
Spotřeba vlády (změna, %, stálé ceny)	2,9	-0,7	0,4	0,9
Tvorba hrubého fixního kapitálu (změna, %, stálé ceny)	1,8	6,5	6,7	3,1
Inflace (CPI, průměr období, %)	1,9	2,5	2,8	6,3
Míra nezaměstnanosti VŠPS (průměr období, %)	7,9	7,1	5,3	4,4
Saldo běžného účtu k HDP (%, běžné ceny)	-1,3	-2,6	-3,2	-3,1
Saldo obchodní bilance k HDP (%, běžné ceny)	2,0	2,0	3,4	2,8

Pramen: ČSÚ

Státní rozpočet na rok 2008¹⁵ byl schválen se schodkem 70,8 mld. Kč. Celkové výdaje byly očekávány ve výši 1 107,3 mld. Kč a příjmy 1 036,5 mld. Kč. Skutečné výdaje pak činily 1 083,9 mld. Kč a příjmy 1 063,9 mld. Kč. Hospodaření státního rozpočtu tak skončilo schodkem 20 mld. Kč.

Za překročením příjmů stojí zejména nárůst tzv. nedaňových a ostatních příjmů, kde jsou mimo jiné promítnuty převody z rezervních fondů, které v roce 2008 dosáhly výše 55,6 mld. Kč. Daňové příjmy nebyly oproti schválenému rozpočtu naplněny o 8,5 mld. Kč. Nenaplněny zůstaly nepřímé daně (DPH o 14,1 mld. Kč a spotřební daně o 9,3 mld. Kč) a pojistné na sociální zabezpečení (o 1,6 mld. Kč). Naopak lepšího než rozpočtovaného inkasa bylo dosaženo u daní z příjmů (DPFO o 4,8 mld. Kč a DPPO o 9,3 mld. Kč). Do příjmů státního rozpočtu jsou zahrnuty v metodice sestavování státního rozpočtu převody z

¹⁵ Ministerstvo financí, oddělení analýz finančního trhu, Zpráva o vývoji finančního trhu v roce 2008, Praha, květen 2009

rezervních fondů, které v roce 2008 činily 55,5 mld. Kč, navíc je do příjmů státního rozpočtu zahrnut převod z fondu státních záruk ve výši 4,9 mld. Kč. Tyto nelze v mezinárodních metodikách považovat za příjmy běžného roku, protože již v minulosti jako příjmy zaznamenány byly. Příjmová strana státního rozpočtu se tak po jejich vyloučení vyvíjela výrazně hůře než bylo předpokládáno schváleným rozpočtem. Systém důchodového pojištění však v tomto roce skončil přebytkem ve výši 9,9 mld. Kč, který byl převeden na účet rezervy pro důchodovou reformu. Nadále pokračuje negativní trend v čerpání transferů od EU, jejichž výše dosáhla (vč. převodů z Národního fondu) výše 34,5 mld. Kč, tj. pouze 45,7 % rozpočtu po změnách. V příjmech státního rozpočtu je také zaznamenán převod likvidačního zůstatku České inkasní ve výši 2 mld. Kč. Celková výše příjmů státního rozpočtu po očištění o tyto převody činila 993,1 mld. Kč.

Nerealizované příjmy od EU také stojí za značným poklesem dotačních a transferových plateb ze státního rozpočtu. Struktura výdajů v rozdělení na běžné a kapitálové zůstala v meziročním srovnání téměř nezměněna. Podíl mandatorních výdajů na celkových výdajích pak vrostl o 2,9 p.b. Celkový objem výdajů státního rozpočtu je výrazným způsobem ovlivněn v metodice sestavování státního rozpočtu zrušením převodů nevyčerpaných prostředků rozpočtovaných výdajů do rezervních fondů. Organizační složky státu mohou nově nárokovat nespotřebované výdaje minulého roku v běžném roce a překročit tak rozpočet výdajů běžného roku. Tato změna výrazným způsobem komplikuje srovnatelnost meziročně zveřejňovaných údajů o výsledcích státního rozpočtu v metodice sestavování státního rozpočtu. V roce 2007 činily převody nespotřebovaných výdajů do rezervních fondů organizačních složek státu 79,2 mld. Kč, a tyto výdaje byly plně v metodice sestavování státního rozpočtu promítnuty do jeho výdajů. Nicméně po výše zmíněné změně rozpočtových pravidel o převod ve výši 72 mld. Kč (stav nároků) výdaje státního rozpočtu ovlivněny nejsou. V roce 2008 také došlo ke zrušení fondu státních záruk.

Celkové saldo státního rozpočtu po očištění o převody z/do vlastních fondů organizačních složek státu činilo 80,4 mld. Kč.

5.6.3 Makroekonomický výhled na rok 2009

Návrh státního rozpočtu na rok 2009¹⁶ byl předložen do Poslanecké sněmovny se schodkem 38,1 mld. Kč (tj. o 32,7 mld. Kč méně než předpokládal schválený rozpočet na rok 2008). Rozpočet byl koncipován s celkovými příjmy ve výši 1 114,0 mld. Kč (tj. oproti schválenému rozpočtu na předchozí rok o 7,5 % více) a celkovými výdaji ve výši 1 152,1 mld. Kč (tzn. meziroční nárůst o 4 %). Příjmy a výdaje státního rozpočtu byly navrženy tak, aby bylo možné dosáhnout salda vládního sektoru (v metodice ESA 95) na úrovni 1,6 % HDP.

V současné době jsou příjmy a výdaje státního rozpočtu předpokládány ve výši 974,6 mld. Kč (tj. o 139,4 mld. Kč méně), ovlivněny výše uvedenými opatřeními a v metodice sestavování státního rozpočtu očekávány ve výši 1 142,8 mld. Kč (tj. o 9,3 mld. Kč méně). Na straně příjmů a výdajů státního rozpočtu se promítá většina výše uvedených opatření. Zásadní vliv na vývoj rozpočtu však mají očekávané daňové výpadky. Oproti schválenému rozpočtu pravděpodobně bude realizováno nižší inkaso daně z přidané hodnoty (o 21,1 mld. Kč), spotřebních daní (o 16,7 mld. Kč), daní z příjmů právnických osob (o 30,7 mld. Kč), daní z příjmů fyzických osob (o 36,7 mld. Kč) a naplněny pravděpodobně nebudou ani rozpočtované příjmy z majetkových daní (o 1,4 mld. Kč).

Tab. 5.4 Vývoj příjmů, výdajů a salda SR – (očistěné dle mez. standardů) 31.12.
(mld. Kč)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	meziroční změna (%)
Příjmy vč. Splátek	763,2	819,7	865,4	965,3	993,2	974,6	-1,87
Výdaje vč. hrub. půjček	832,2	880,7	972,8	1 013,9	073,6	1 142,8	6,44
Saldo	-69,0	-61,1	-107,4	-48,6	-80,4	-168,2	109,13

Pramen: MF

¹⁶ Ministerstvo financí, oddělení analýz finančního trhu, Zpráva o vývoji finančního trhu v roce 2008, Praha, květen 2009

5.6.4 Porovnání vývoje HDP a daňových příjmů

Tab. 5.5 Porovnání daňových příjmu ČR a vývoje HDP (mld.Kč)

P Ř Í J M Y	Skutečnost 2005	Skutečnost 2006	Skutečnost 2007	Skutečnost 2008	Plán dle schváleného SR 2008
Daně z příjmů fyzických osob	94,77	91,59	102,14	94,96	90,20
Daně z příjmů právnických osob	100,27	95,47	114,75	127,17	117,90
Daň z přidané hodnoty	146,82	153,52	166,63	177,82	191,90
Zvláštní daně a poplatky ze zboží a služeb v tuzemsku (spotřební daň)	103,63	112,56	131,59	125,54	134,80
Daně a poplatky z vybraných činností a služeb	4,98	5,26	5,43	5,46	5,90
Daně a cla za zboží a služby ze zahraničí	1,25	1,22	1,44	2,20	1,30
Majetkové daně	8,11	8,52	10,58	10,41	8,80
Pojistné na sociální zab., příspěvek na st. pol. zaměst. a veřejné zdravotní pojištění	311,18	333,70	367,14	385,50	387,05
Ostatní daňové příjmy	0,60	1,07	0,96	0,84	0,50
Daňové příjmy celkem	771,62	802,89	900,65	929,89	938,35
Růst HDP (v %)	6,3	6,9	6,0	3,2	-¹⁷
Hrubý domácí produkt v kupních cenách (nominální)	2 982	3 219	3 534	3 706	-¹⁷

Zdroj: www.czso.cz/CSU

Z výše uvedené tabulky je patrné, že daňový výběr rostl navzdory nižšímu růstu HDP. Jak již bylo řečeno, v roce 2008 se česká ekonomika nacházela v sestupné fázi hospodářského cyklu a ve 4. čtvrtletí vstoupila do recese. Nicméně HDP vzrostlo v roce 2008 o 3,2 %. Zpomalující růst reálného HDP byl koncem roku ještě více zpomalen oslabováním světové poptávky. Původní očekávání daňových výnosů nebylo naplněno, avšak výběr DPPO předčil prognózu.

¹⁷ Vzhledem k faktu, že se jedná o prognózu, nejsou chybějící údaje vyčísleny

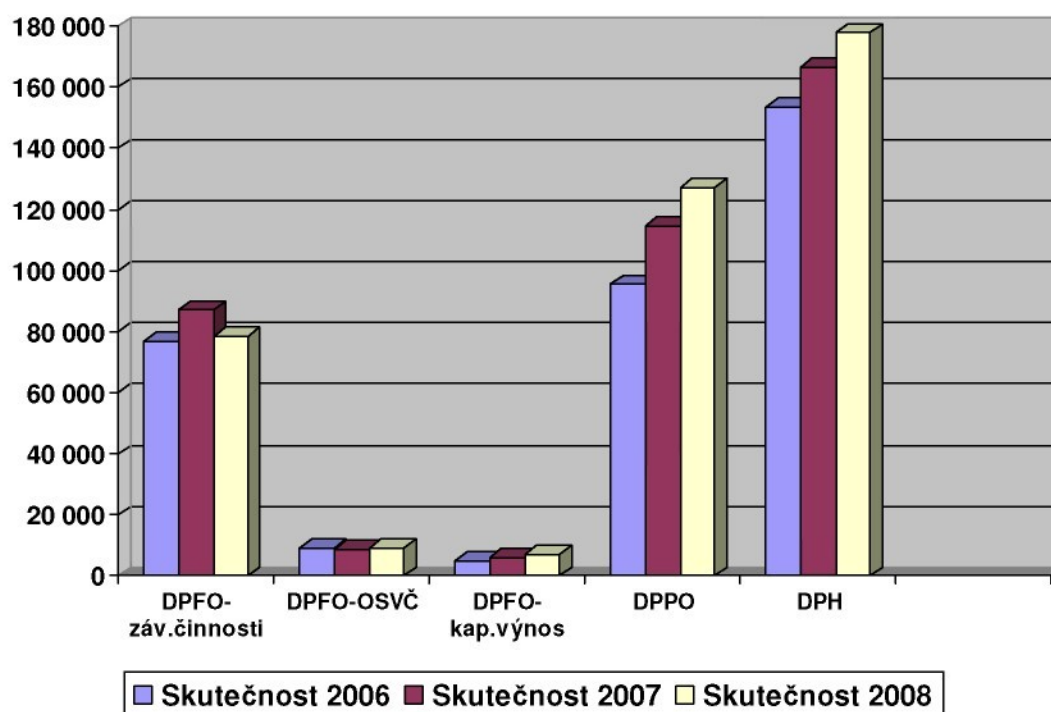
Tab. 5.6 Porovnání nejvýznamnějších daňových příjmu ČR (mld.Kč)

Skutečnost	DPFO – závislá činnost	DPFO- OSVČ	DPFO-kapit. výnos	DPPO	DPH
2006	77,02	93,36	52,38	95,47	153,52
2007	87,20	88,91	60,50	114,75	166,63
2008	78,53	91,95	72,31	127,17	177,82

Pramen: MFCR

Obr. 5.2 Srovnání konkrétních daňových příjmů SR ČR v letech 2006-2008 (mil.Kč)

**Srovnání konkrétních daňových příjmů SR ČR v letech
2006-2008**

Pramen: Vlastní graf vytvořený na základě informací z MFCR

Z grafu a srovnávacích tabulek vyplývá, že daňový výběr většiny daní roste. Snižování sazeb DPPO i DPFO snižuje motivaci PO i FO hledat legální i nelegální možnosti snižování daňového základu. Přiblížení sazeb DPH funguje obdobně.

Za velké negativum reformy, zvedající výnos daně z příjmu, je považováno placení daně ze sociálního a zdravotního pojištění, což je celosvětová rarita postrádající logiku. Ve své podstatě se jedná o daň z daně, a hezky vypadající 15% daň z příjmu pak reálně zvedá na cca 22%. Nicméně zavedení superhrubé mzdy zvýšilo transparentnost ceny práce pro zaměstnance, a daňové úlevy by měly více motivovat k práci občany nezaměstnané, nebo pracující na černo.

Závěr

Je zřejmé, že reforma České ekonomice prospěla, ale je obtížné posoudit, které změny nastaly díky zavedeným reformním krokům, a které jako důsledek celosvětové krize a cyklického vývoje ekonomiky.

Reforma byla velmi příznivá pro firmy, které přivítaly pokles sazby DPPO a zastropování odvodů sociálního a zdravotního pojištění vysokopříjmových zaměstnanců. To v dnešní době, kdy nastal hospodářský pokles, může pomoci mnohým přežít, či významně snížit náklady.

I jednotlivé podnikatele a drobné živnostníky reforma jistě potěšila, ať už zrušením registračních pokladen, nebo minimálního základu daně, avšak většina občanů s nelibostí přijala zvýšení spodní sazby DPH a následné zvýšení cenové hladiny (patrně jedna z podstatných příčin prohry vládní ODS v Krajských volbách na podzim 2008). Následkem zvýšené cenové hladiny a zcela jistě také poklesu hospodářského růstu, spotřeba domácností poklesla oproti roku 2007 o 2,5% - jednalo se především o zboží zatížené spotřební daní – kde nastal pokles výběru spotřební daně oproti roku 2007 o 6,05 mld..

Státnímu rozpočtu se podařilo „nadechnout“ a mírně snížit mandatorní výdaje především díky reformě sociální politiky a zavedením regulačních poplatků za zdravotní péči. Mezi příznivé makroekonomické údaje patří snížení míry nezaměstnanosti z 5,3% na 4,4% roku 2008, dále salda obchodní bilance z 3,4% roku 2007 na 2,8% roku 2008, a také salda běžného účtu státního rozpočtu k HDP z -3,2% roku 2007 na 3,1% roku 2008. Nicméně Maastrichtské kritérium pro přijetí eura je stanoveno na -3% HDP - ČR tedy toto kritérium momentálně neplní a přijetí eura se tímto oddaluje. Přijetí eura by rádi přivítali exportéři, kterým výkyvy kurzu koruny – zejména její posilování v průběhu roku 2008 – způsobuje nemalé ztráty. Nepříznivými makroekonomickými údaji jsou naopak zvýšení inflace z 2,8% roku 2007 na 6,3% roku 2008, a především pokles růstu HDP z 6% na 3,2% roku 2008. Avšak zajímavé je, že i přes pokles růstu HDP se podařil vyšší daňový výběr. V roce 2007 byl souhrnný daňový výběr 900,65 mld.Kč, a v roce 2008 vzrostl na 929,89 mld.Kč.

Nejvýznamněji vzrostl výběr sociálního a zdravotního pojistného a to z 367,14 mld. Kč roku 2007 na 385,5 mld.Kč, tedy o 18,36 mld.Kč, i přes to, že došlo k zastropování odvodů sociálního a zdravotního pojištění vysokopříjmových zaměstnanců. Zvýšil se i výběr DPPO a to o 12,42 mld.Kč, a výběr DPH o 11,19 mld.Kč. Naopak k poklesu daňového výběru došlo u DPFO – o 7,18 mld.Kč a u spotřební daně – o 6,05 mld.Kč. Ale jak již bylo zmíněno, je obtížné posoudit, které změny nastaly díky zavedeným reformním krokům, a které jako důsledek celosvětové krize a cyklického vývoje ekonomiky.

Reformní kroky bezesporu příznivě působí i v současné hospodářské recesi, neboť menší daňové zatížení ponechává více peněz firmám a jednotlivcům a tím je motivují ke zvyšování hospodářského výkonu.

Otázkou zůstává, zda reforma nezůstala za svým potenciálem. Po neustálých útocích politické opozice a především po prohraných krajských volbách začala vláda pomalu ustupovat od reformních kroků v některých oblastech (především placení regulačního poplatku ve zdravotnictví zaznamenalo značné množství výjimek), a tak se reforma, kterou už při svém schválení mnozí označovali za mírnou až bezzubou, stala ještě mírnější a méně účinnou. Jisté je, že jestliže nemá ČR v následujících letech dopadnout jako Argentina, či Island – tedy země, které zaznamenaly bankrot státních financí, budou veřejné finance České republiky v budoucnu potřebovat další a razantnější změnu s důrazem na důchodovou reformu a další snížení mandatorních výdajů.

Seznam použité literatury

Literatura:

- HOLMAN R., *Ekonomie*, C.H.Beck Praha, 2005, 709 s. ISBN 80-7179-891-6
- KRAFT J., BEDNÁŘOVÁ P. *Ekonomie, Teorie a příklady*, TU v Liberci, 3. vydání, 2003, 192 s, ISBN 80-7083-748-9
- PAULÍK T. *Hospodářská politika*, Tiskárna Kleinwächter Frýdek-Místek, 2001, 449 s. ISBN 80-7248-148-7
- ROTHBAND M., N. *Ekonomie státních zásahů*, Megaprint Praha, 2001, 464 s. ISBN 80-86389-10-3
- SAMUELSON, P.A., NORDHAUS, W.D. *Ekonomie*, 13. vydání Praha: Svoboda, 1991, 1011 s.,ISBN 80-205-0192-4
- SCHNITZER, M. C. *Comparative Economic Systems*, South-Western Pub Cincinnati 1999, ISBN 0324004281
- STIGLITZ J., E. *Ekonomie veřejného sektoru*, 1. vydání Praha: Grada, 1997. 664 s. ISBN 80-7169-454-1
- ŠIROKÝ J. *Daňové teorie s praktickou aplikací*, 1. vydání Praha: C.H. Beck, 2003, 249 s. ISBN 80-7179-413-9
- VANČUROVÁ A., LÁCHOVÁ L. *Daňový systém ČR 2008 aneb učebnice daňového práva*, 9.vydání Praha: 1.VOX a.s., 2008. 319 s. ISBN 978-80-86324-72-2

Odborné články, názory:

- Českomoravská konfederace OS, Analýza dopadu reformy veřejných financí stran ODS-KDU/CSL-SZ, vydáno v Praze dne 19. dubna 2007
- Dobrman Václav, Analýza dopadů reformy veřejných financí, vydáno 16.11. 2007
- Ministerstvo financí, odbor Finanční politika, Fiskální výhled České republiky, Praha říjen 2008
- Ministerstvo financí, oddělení analýz finančního trhu, Zpráva o vývoji finančního trhu v roce 2008, Praha, květen 2009

Internetové odkazy:

- <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.presmsocas>
- <http://cs.wikipedia.org>
- <http://www.cnb.cz/cs/obecne>
- <http://www.czso.cz>
- <http://www.dlouhyvladimir.cz/index.php/starsi-clanky/44-analiza.html>
- <http://www.finance.cz/ekonomika/statni-rozpocet/prijmy-a-vydaje>
- <http://www.info.mfcr.cz>
- <http://www.mfcr.cz>
- <http://www.outsidermedia.cz/Dopady-danove-reformy>
- <http://www.reforma.cz>

Zákony:

- Zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční
- Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty
- Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů
- Zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků
- Zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí
- Zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních
- Zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí
- Zákon č. 360/2007 Sb., o státním rozpočtu ČR na rok 2008
- Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti
- Zákon č. 568/1992 Sb., o daních z příjmů
- Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění
- Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmu

Seznam příloh

Příloha č. 1 Zákon č. 360/2007 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2008

Příloha č. 2 Příloha č. 1 k zákonu č. 360/2007 Sb. Úhrnná bilance příjmů a výdajů
státního rozpočtu

Příloha č. 3 Příloha č. 2 k zákonu č. 360/2007 Sb. Celkový přehled příjmů státního
rozpočtu podle kapitol

Příloha č. 4 Příloha č. 3 k zákonu č. 360/2007 Sb. Celkový přehled výdajů státního
rozpočtu podle kapitol

ÚHRNNÁ BILANCE PŘÍJMŮ A VÝDAJŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU

Ukazatel	v tis. Kč
Příjmy státního rozpočtu celkem	1 036 510 540
Výdaje státního rozpočtu celkem	1 107 310 540
z toho: finanční vztahy k rozpočtům	
- krajů	1 118 457
- obcí v úhrnech po jednotlivých krajích	8 749 593
- finanční vztah k rozpočtu hlavního města Prahy	675 974
Schodek	-70 800 000
Financování:	
Zvýšení stavu státních dluhopisů	60 032 364
Zvýšení stavu přijatých dlouhodobých úvěrů	10 195 527
Změna stavu na účtech státních finančních aktiv	572 109

Příloha č. 2 k zákonu č. 360/2007 Sb.

CELKOVÝ PŘEHLED PŘÍJMŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU PODLE KAPITOL

v tisících Kč					
Číslo kapitoly	Kapitola	daňové příjmy celkem	z toho povinné pojistné na důchodové pojištění	nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem	z toho z rozpočtu Evropské unie **)
301	Kancelář prezidenta republiky			60	
302	Poslanecká sněmovna Parlamentu			22 000	
303	Senát Parlamentu			3 900	
304	Úřad vlády České republiky			6 800	
305	Bezpečnostní informační služba			118 000	
306	Ministerstvo zahraničních věcí			50 000	
307	Ministerstvo obrany	2 667 828 *)	2 197 035	250 000	
308	Národní bezpečnostní úřad			0	
309	Kancelář Veřejného ochránce práv			0	
312	Ministerstvo financí	667 701 *)	549 872	1 494 251	93 116
313	Ministerstvo práce a sociálních věcí	375 521 000 *)	311 796 051	3 507 964	2 213 964
314	Ministerstvo vnitra	7 426 681 *)	6 116 090	2 245 653	1 113 337
315	Ministerstvo životního prostředí			1 610 819	1 423 600
317	Ministerstvo pro místní rozvoj			12 241 600	12 227 000
321	Grantová agentura České republiky			148	
322	Ministerstvo průmyslu a obchodu			2 350 542	2 110 333
327	Ministerstvo dopravy			29 084 912	29 061 738
328	Český telekomunikační úřad			1 100 000	
329	Ministerstvo zemědělství			26 442 767	25 340 242
333	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy			600 610	545 242
334	Ministerstvo kultury			1 645 542	783 887
335	Ministerstvo zdravotnictví			1 453 234	649 234
336	Ministerstvo spravedlnosti	762 675 *)	628 085	1 208 721	405 245
343	Úřad pro ochranu osobních údajů			0	
344	Úřad průmyslového vlastnictví			60 709	709
345	Český statistický úřad			97 490	77 252
346	Český úřad zeměměřický a katastrální			190 000	
348	Český báňský úřad			2 200	
349	Energetický regulační úřad			0	
353	Úřad pro ochranu hospodářské soutěže			0	
355	Ústav pro studium totalitních režimů			0	
358	Ústavní soud			0	
361	Akademie věd České republiky			12 372	
372	Rada pro rozhlasové a televizní vysílání			0	
374	Správa státních hmotných rezerv			580 000	
375	Státní úřad pro jadernou bezpečnost			1 000	
381	Nejvyšší kontrolní úřad			1 421	
396	Státní dluh			1 460 000	
397	Operace státních finančních aktiv	1 300 000		2 607 000	
398	Všeobecná pokladniční správa	550 000 000		7 714 940	
	C E L K E M	938 345 885	321 287 133	98 164 655	76 044 899

PŘÍJMY CELKEM (daňové, nedaňové a kapitálové příjmy a přijaté transfery)

1 036 510 540

*) povinné pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti je podle platné rozpočtové skladby součástí daňových příjmů

**) zahrnuje jak prostředky poskytnuté z rozpočtu Evropské unie přímo, tak prostředky poskytnuté prostřednictvím Národního fondu

Příloha č. 3 k zákonu č. 360/2007 Sb.

CELKOVÝ PŘEHLED VÝDAJŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU PODLE KAPITOL

		v tisících Kč
Číslo kapitoly	Kapitola	Výdaje celkem
301	Kancelář prezidenta republiky	438 121
302	Poslanecká sněmovna Parlamentu	1 206 350
303	Senát Parlamentu	604 492
304	Úřad vlády České republiky	1 035 641
305	Bezpečnostní informační služba	1 262 725
306	Ministerstvo zahraničních věcí	6 783 616
307	Ministerstvo obrany	54 166 608
308	Národní bezpečnostní úřad	281 061
309	Kancelář Veřejného ochránce práv	95 377
312	Ministerstvo financí	17 346 215
313	Ministerstvo práce a sociálních věcí	434 305 703
314	Ministerstvo vnitra	58 165 469
315	Ministerstvo životního prostředí	5 972 909
317	Ministerstvo pro místní rozvoj	17 289 823
321	Grantová agentura České republiky	1 534 710
322	Ministerstvo průmyslu a obchodu	13 990 456
327	Ministerstvo dopravy	60 160 501
328	Český telekomunikační úřad	987 901
329	Ministerstvo zemědělství	49 139 738
333	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	119 211 935
334	Ministerstvo kultury	8 844 329
335	Ministerstvo zdravotnictví	10 610 693
336	Ministerstvo spravedlnosti	22 023 820
343	Úřad pro ochranu osobních údajů	100 015
344	Úřad průmyslového vlastnictví	177 186
345	Český statistický úřad	1 113 347
346	Český úřad zeměměřický a katastrální	2 824 226
348	Český báňský úřad	173 112
349	Energetický regulační úřad	119 789
353	Úřad pro ochranu hospodářské soutěže	141 949
355	Ústav pro studium totalitních režimů	163 000
358	Ústavní soud	146 838
361	Akademie věd České republiky	5 529 486
372	Rada pro rozhlasové a televizní vysílání	60 961
374	Správa státních hmotných rezerv	2 449 636
375	Státní úřad pro jadernou bezpečnost	386 524
381	Nejvyšší kontrolní úřad	620 805
396	Státní dluh	45 460 190
397	Operace státních finančních aktiv	19 147 168
398	Všeobecná pokladní správa	143 238 115
CELKEM		1 107 310 540

360

ZÁKON

ze dne 5. prosince 2007

o státním rozpočtu České republiky na rok 2008

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

§ 1

(1) Celkové příjmy státního rozpočtu České republiky na rok 2008 (dále jen „státní rozpočet“) se stanoví částkou 1 036 510 540 000 Kč. Celkové výdaje státního rozpočtu se stanoví částkou 1 107 310 540 000 Kč. Schodek státního rozpočtu činí 70 800 000 000 Kč. Schodek státního rozpočtu bude vypořádán těmito financujícími položkami:

- a) zvýšením stavu státních dluhopisů do výše 60 032 364 000 Kč,
- b) zvýšením stavu přijatých dlouhodobých úvěrů do výše 10 195 527 000 Kč,
- c) změnou stavu na účtech státních finančních aktiv, a to snížením o 572 109 000 Kč.

(2) Úhrnná bilance příjmů a výdajů státního rozpočtu je obsažena v příloze č. 1 k tomuto zákonu.

(3) Celkový přehled příjmů státního rozpočtu podle kapitol je uveden v příloze č. 2 k tomuto zákonu.

(4) Celkový přehled výdajů státního rozpočtu podle kapitol je uveden v příloze č. 3 k tomuto zákonu.

(5) Ukazatele státního rozpočtu podle kapitol jsou uvedeny v příloze č. 4 k tomuto zákonu.

(6) Výdaje státního rozpočtu na financování programů reprodukce majetku jsou uvedeny v příloze č. 5 k tomuto zákonu.

(7) Ve státním rozpočtu jsou obsaženy finanční vztahy k rozpočtu Evropské unie, a to očekávané příjmy z rozpočtu Evropské unie v celkové výši 76 044 899 000 Kč a odvody a příspěvky do rozpočtu Evropské unie v celkové výši 30 193 000 000 Kč. Tyto ukazatele jsou uvedeny v příloze č. 2 a v příloze č. 4 k tomuto zákonu.

(8) Finanční vztahy státního rozpočtu k rozpočtům krajů, s výjimkou hlavního města Prahy, a to příspěvky v celkové výši 1 118 457 000 Kč, jsou obsaženy v příloze č. 6 k tomuto zákonu.

(9) Finanční vztahy státního rozpočtu k rozpočtům obcí, s výjimkou hlavního města Prahy, v úhrnech po jednotlivých krajích, a to dotacemi a příspěvky v celkové výši 8 749 593 000 Kč, jsou obsaženy v příloze č. 7 k tomuto zákonu.

(10) Ve státním rozpočtu je obsažen finanční vztah k rozpočtu hlavního města Prahy, a to příspěvky v celkové výši 675 974 000 Kč uvedenými v příloze č. 8 k tomuto zákonu.

(11) Postup pro stanovení výše příspěvku na výkon státní správy jednotlivým obcím a hlavnímu městu Praze je uveden v příloze č. 9 k tomuto zákonu.

(12) Pojistná kapacita Exportní garanční a pojišťovací společnosti, a. s. se stanoví ve výši 120 000 000 000 Kč.

§ 2

(1) Ministr financí se zmocňuje zajistit, aby prostředky státních rozpočtů na roky 2002 až 2007, které byly poskytnuty krajům a prostřednictvím krajů obcím na řešení povodňových škod vzniklých v roce 2002 nebo vzniklých v roce 2006 a na nová protipovodňová opatření a nebyly vyčerpány do 31. prosince 2007, byly těmito kraji a obcemi použity v roce 2008 ke stejným účelům, na které byly vyčleněny v letech 2002 až 2007.

(2) Ministr financí se zmocňuje zvýšit ukazatele „Výdaje celkem“, „Transfery na programy vyvolané zánikem věcných břemen na restituovaném majetku“ a „Transfery na odstranění povodňových škod vzniklých v roce 2006 a na nová protipovodňová opatření“, rozpočtované v kapitole Operace státních finančních aktiv, o prostředky, které nebyly v roce 2007 vyčerpány z prostředků určených na stejné účely. O toto zvýšení se zvyšují i celkové rozpočtované výdaje státního rozpočtu a snižují stavy na účtech státních finančních aktiv.

(3) Ministr financí se zmocňuje překročit ukazatele „Výdaje celkem“ a „Transfery veřejným rozpočtům ústřední úrovně“ rozpočtované v kapitole Všeobecná pokladní správa, v návaznosti na zvýšení příjmů kapitoly Operace státních finančních aktiv, o částku vyčíslenou a převáděnou za rok 2007 do státních finančních aktiv podle § 36 odst. 3 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů. O toto překročení se zvyšují i celkové příjmy a výdaje státního rozpočtu a mění se financující položka „Zvýšení stavu státních dluhopisů“ uvedená v § 1 odst. 1 písm. a) a financující položka „Změna stavu na účtech státních finančních aktiv“ uvedená v § 1 odst. 1 písm. c).

§ 3

Závazná pravidla poskytování finančních příspěvků na hospodaření v lesích v roce 2008 a způsobu kontroly jejich využití jsou uvedena v příloze č. 10 k tomuto zákonu.

středků v oblasti vod v roce 2008 a způsobu kontroly jejich užití jsou uvedena v příloze č. 11 k tomuto zákonu.

§ 4

Závazná pravidla poskytování finančních pro-

§ 5

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2008.

Vlček v. r.

Klaus v. r.

Topolánek v. r.